25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6983 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1908 ՆԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 12 ԶԻԼ-ՀԻՃՃԷ 1326 4 Janvier 1909 25me année N 6983

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղշ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	30	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

آره ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره كین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 ՓԱՐԱ ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ 10 PARAS

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Անցեալ չորեքշաբթի օրը ինչ որ ըսին իրարու Հայոց և Յունաց Պատրիարքները իրենց տեսակցութեան միջոցին՝ բաւական չահեկան բաներ էին, և կը չօշափէին այն տեսակ հարցեր որոնք երկու ցեղերուն գոյութեան տեսակէտովը արտասովոր կարեւորութիւն ունէին։

Արդարեւ, երբոր «Օսմանեան ընդհանուր հայրենիք» բանաձեւով մեծ ամսէ ի վեր ի սփիւռս աշխարհի և ի լուր օսմ. բոլոր ցեղերուն յայտարարուեցաւ Օսմ. Տէրութեան միաձոյլ յօրինուածութիւնը քաղաքականապէս, չի՞ կրնար պատահիլ որ, գեղեցիկ օրին մէկը, այս բանաձեւին մէջ պարփակել ուզուի նաեւ այն բոլոր տոհմային, աւանդական և ուրոյն իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները, որոնց գոյութիւնն ու պահպանումը, — ըստ ինքեան հեռի խաթարելէ ընդհանուր հայրենիքի գաղափարը և երկրին քաղաքական կազմակերպութիւնը, — ոչ-իսլամ ցեղերուն տեւականութեան կենսական երաշխաւորութիւններն են տարամերժօրէն։

Հայ և յոյն երկու հոգեւոր պետերուն խօսակցութիւնը և կարծիքներուն փոխանակութիւնը տոգորուած են այս մտահոգութեամբ. թէ ներկայ րէժիմը, որ ազգերու հաւասարութեան մեծ սկզբունքին վրայ հիմնուած է, ապագային վտանգ մը չի՞ կրնար դառնալ այն տարրերուն համար որոնք թիւի նուազութեան և հեղինակութեան ստորակայութեան բերմամբ ցեղային սեպհական ինքնուրոյն իրաւունքներու նուաճման մը ենթարկուին, տեղի տալու ստիպուած՝ տիրող տարրին թիւի առաւելութեանը և հեղինակութեան գերակայութեանը։

Յունաց Պատրիարքը որ այս տեսակէտով անշուշտ շատ աւելի յոռետես է քան Հայոց Պատրիարքը, իր երկիւղը բացէ ի բաց և առանց պատրւակ ձեւերու կը յայտնէ։ «Կը կարծեմ թէ շատեր պիտի աշխատին մեր ձեռքէն կորզելու մեր իրաւունքները» կ'ըսէ։ — «Այն ատեն մենք ալ պիտի աշխատինք որ մեր իրաւունքներէն չզրկուինք», կը պատասխանէ երկաթէ Պատրիարքը։

Երկու հեղինակաւոր բերաններէ արտասանուած այս երկու պարբերութիւնները նախ կը յատկանշեն անոնցմէ իւրաքանչիւրին նկարագիրը, և յետոյ, մանաւանդ, ամբողջ հեռապատկեր մը ուր կը համադրուի ոչ-իսլամ տարրերուն ապագայ գոյութիւնը, ըլլալու կամ չըլլալու հարցովը խառնաշփոթուած։

Յունաց Պատրիարքին երկիւղին քով ո՜րքան ապետականօրէն խրոխտ կը գտնեմ Իզմիրլեան Սրբազանին ինքնավստահ շեշտը։ Ամբողջ երկաթէ Պատրիարքը այդ պատասխանին մէջն է։ Գոյութեան վտանգին ու և է պատահականութեան առջեւ անպատրաստ գտնուելու վախը չի կայ հայութեան ներկայացուցիչին մէջ. անվհատ գօտեմարտիկ, ան իր մէջ կը զգայ տաղանդ պատահականութեան մը դէմ ելլելու, անոր դէմ մաքառելու և զայն տապալելու ամբողջ ուժը։

Ու այդ գեղեցիկ ինքնավստահութեան մէջ կ'ամփոփուի նաեւ ցեղին դիմադրական ուժին վրայ անդրդուելի հաւատք մը որ իրաւացի է այնքան որքան իրական է մեր ցեղին ապրած հանդուրժած դարաւոր հսկայական տառապանքը։ Մեր յուսահատութեան րոպէներուն, այս տառապանքին վերյիշումը ինքնին բաւական է մեզ զօտեպնդելու, մեր հոգին ամրացնելու։ Մեր սիրական Պատրիարքին ալ զգացումը աս է։ Անոր մտքին մէջ — առողջ ու սրամիտ — մեր ցեղն է որ կը մտածէ, անոր սրտին մէջ — մաքուր և անապական — մեր ցեղն է որ կը զգայ, կը բաբախէ, կը թրթռայ։ Ան կը խօսի ինչպէս ամբողջ ցեղը պիտի խօսէր։ Ցեղին բնազդն է ան, ձայնը, արիւնն է։ Մեր ամբողջ անցեալ տանջանքները հոն են՝ այդ միակ անհատին վրայ մարմնացուած, ինչպէս նաեւ բոլոր մեր յոյսերը, մեր փափաքները, մեր ձգտումները, մեր ապագան։ Անոր մէջ այնքան զօրաւոր է հանդուրժելու առաքինութիւնը որքան յայտնապաշտութեան ուժը։

Այս ամէնը լաւ։

Եւ սակայն գուցէ բոլորովին անհիմն չըլլայ մեր քոյր եկեղեցիին տիեզերական պետին երկիւղը՝ Թուրքիոյ ոչ-իսլամ տարրերուն ապագային մասին։ Այդ երկիւղը կը թելադրուի կարգ մը զօրաւոր պատճառներէ, որոնք երեւան եկան սահմանադրական վերջին եօթն ամիսներու միջոցին։

Շատերու մէջ երկուքը կը բաւեն այդ երկիւղը արդարացնելու համար. առաջինը «տիրող տարրի» շփոթը, որ Թուրք ազգայնամոլներու կարգերէն հնչուեցաւ, միւսը երեսփ. ընտրութեանց միջոցին թէ՛ յոյն և թէ հայ ընտրելներուն դէմ մղուած անխնայ ու թշնամական պայքարը, որուն հետեւանօք երկու քրիստոնեայ տարրերը առնուազն քան երեսփոխան պակաս ունեցան Օսմ. Խորհրդարանին մէջ։

Բնական ապօրէն և անուղղամիտ պայքարին նախընթաց ոգին անշուշտ բուն իսկ Օսմ. Քոմիթէն էր. առանց անոր գիտութեանը և նոյն իսկ թելադրութեանը անկարելի էր որ տեղի ունենային վրան բաց զեղծումները որոնք գործուեցան այն տեղերուն մէջ ուր ոչ-իսլամ տարրը եթէ գերակշիռ ալ չէր՝ հաւասար էր թիւով իսլամ տարրին։ Ու իր գիտութեամբն է դարձեալ որ նախորդ ռէժիմի պաշտօնէ հարստահարիչներ նոր ռէժիմի վերարկուներով եկան բազմեցան Օսմ. Խորհրդարանին մէջ։

Ու. անտարակոյս միեւնոյն քոմիթէին թելադրութեամբն էր որ Թանին՝ Թուրք տարրին մեծամասնութեան հոգեբանութիւնը բացատրեց «տիրող ազգ»ի անճաշակ և անզէկ հարցը հրապարակելով։ Վերջապէս դեռ ուրիշ մանր մունր — բայց յոյժ նշանակալից — դէպքեր եկան ապացուցանելու թէ ցեղային հաւասարութեան սկզբունքը, որ խարիսխը պիտի ըլլար Օսմ. Սահմանադրութեան, ամբողջապէս չի յարգուիր իսլամ տարրին կողմէ Սահմանադրութեան առաջին քայլերուն մէջ իսկ. որով և ապագան ոմանց կարծածին չափ շատ պայծառ, շատ նպաստաւոր և շատ յուսալից չէ։ Հորիզոնին վրայ սեւ ամպեր կան դեռ. սառնք կրնան այնքան սեւնալ և ընդարձակուիլ որ ամբողջ երկինքին կապոյտը ծածկեն։

Ոչ-իսլամ ցեղերուն սեպհական առանձնաշնորհումներուն հարցը զերծ չի կրնար նկատուիլ այն յարձակումներէն որոնք կը սպասուին «միլլէթը հաքիմէ»ի մոլեռանդներուն կողմէ, առաջին առթիւ որ այդ «միլլէթը հաքիմէ»ն ոչ-իսլամ տարրերուն օժանդակութեան պէտքը չըզգայ այլ եւս իսլամ պետութեան տեւականութեանը համար։

Վտանգը կայ ուրեմն, հակառակ ամէն լաւատեսութեան։ Դեռ չըլլար եթէ երբեմն անդրադառնանք այդ վտանգին, ինչպէս անդրադարձան երկու քրիստոնեայ ազգերուն պետերը իրենց անցեալ օրուան տեսակցութեանը մէջ։

Եւ թերեւս աւելորդ չըլլայ ըսել թէ ինքնավստահութիւնը լաւ յատկութիւն մը ըլլալով հանդերձ երբեմն վտանգաւոր ալ է եթէ չափազանց ըլլայ։ Մանաւանդ շատ աւելի վտանգաւոր քան մեծ է վստահութիւնը՝ երբ զանիկա առաջ բերող ազդակները իրական պատճառներու և ամուր հիմերու վրայ հաստատուած չըլլան, և մանաւանդ երբոր փոխադարձ չէ ան։

Անկեղծութեամբ փարինք Օսմ. Սահմանադրութեան, բայց և պատրաստ ալ ըլլանք մեր ցեղային նուիրագործուած իրաւունքներուն մէկ'կ տասն իսկ քմահաճ ու բարբարիկ ոտնձգութիւններու ճարակ չդարձնելու։ Հայ ցեղը պիտի ապրի՝ ս'յս պայմանով միայն։ Սահմանադրութիւնը՝ ցեղային ուրացում չենթադրեր, ընդհակառակը։

Ու պիտի գիտնանք պաշտպանել ինքզինքնիս, ինչպէս իր փառաւոր հեղինակութեամբը յայտարարեց Հայոց Պատրիարքը, անցեալ օր։

Եր. ՍՐՄԱՔԵՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Յ. ԱԲԵԼԵԱՆ ԵՒ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ.

Այս գիշեր Արմէնեանին ի պատիւ պիտի խաղայ Բագուի յառաջդիմական միութեան դրամաթիքական խումբը։ Կ'արժէ որ կենսագրական ակնարկ մը ձգենք իր անցեալ այնքան տառապագին կեանքին վրայ։

Արմէնեան (իր իսկական անունով Արմենակ Իփէկեան), ծնած է Պոլսոյ մէջ 1871ին։ Իր նախնական կրթութիւնը առած է Գատըգիւղի Մխիթարեան վարժարանին մէջ, ուր չորս տարի կեցած է և ուր ցոյց տուած է իր բեմական առաջին ընդունակութիւնները, մասնակցելով վարժարանին մէջ տրուած դպրոցական ներկայացումներուն, որոնց առիթով ոչ միայն Գատըգիւղցիներուն խօսակցութեան առարկայ դարձած, այլ նոյն իսկ Սթամպուլ թերթը մեծ գովեստով խօսած էր իր մասին։ Փոքրիկ Արմենակը՝ այդ թերթը հպարտութիւնով — սրունատգէտի առաջին հպարտութիւնը, — հօրը ցոյց կուտայ։ Հայրը յօնքերը պռստելով և թերթը մէկ կողմ նետելով, կ'ըսէ. — «Աւելի աղէկ կ'ընէիր որ թուաբանութենէդ մէջ առած թուանշաններդ ցոյց տայիր ինծի»։ Արմենակ կ'աշխատի հօրը փափաքին գոհացում տալ. բայց տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան միջոցին թուաբանութեան թուանշանը նոյնը մնացեր էր, իսկ ատոր փոխարէն ոտանաւորներու արտասանութիւնով հանդիսականներու ջերմ ծափերը խլած։

Հայրը — Նուրիճան էֆ. Իփէքեան, ծխախոտի յայտնի վաճառական — տեսնելով որ տղան «ատ դպրոցին մէջ դերասանութիւն կը սորվեցնեն կոր» կը հանէ զինքը հոնկէ, և կուտայ Օրթագիւղի Գուրգէնեան վարժարանը։ Հոն նոյնպէս փոխանակ թուաբանութիւնը առաջ տանելու, կը սորվի... գրաբարը՝ որպէս զի... աւելի լաւ կարենայ արտասանել Խորէնացին ու... Ալիշանը։

Ճարահատած հայրը, երկու տարի ետքը հոնկէ ալ կը հանէ զաւակը և կը դնէ Կեդր. վարժարանը։ Հոս գոնէ ալ պարգեւաբաշխութեան հանդէսներուն ոտանաւորներ արտասանել չի կար։

Եւ սակայն ահա այդ վարժարանին մէջ էր որ պիտի վճռուէր Իփէկեանի ճակատագիրը։

Առաջին երկու դասընթացքները Արմենակ շատ «խելօք» և շատ ալ յաջողակ անցուց իսկելով միշտ առաջին կամ երկրորդ մրցանակները։ Հայրը շունչ կը քաշէր որ զաւակը այլ եւս փրկուած էր, և կ'երազէր քանի մը տարի վերջը Գերմանիոյ մէջ գործակալութիւն մը հիմնել և Արմենակն ալ գործին գլուխը նստեցնել։

Սակայն, ճակատագիրը, որ շատ լաւ գիտէ իր գործերը կարգադրել, Պոլիս կը ղրկէր մեր բեմի մեծագոյն պարծանքը — Պետրոս Ադամեանը, որ իր մէկ համբոյրովը պիտի մկրտէր Արմէնեանը։

Արմենակ օր մը միայն կրցեր էր երթալ իր դասընկերներուն հետ անոր ներկայացումը տեսնելու։ Եւ այդ բաւական եղեր էր զինքը «գլխէ հանելու»։

Անկից ետքը դպրոցը, գիրքերուն մէջ, գրասեղանին, գրատախտակին, պատերուն վրայ Իփէկեան երկու բառ միայն կը տեսնէր. «Ադամեան» և «դերասանութիւն»։ Ընկերները զինքը «Ադամեանի խենթը» կ'անուանէին։ Ուսուցիչները մտահոգիչ փոփոխութիւն մը կը տեսնէին անոր դասերը պատրաստելու եղանակին մէջ։ Օրին մէկը Յակոբ էֆ. Պօյաճեան կը հարցնէ Արմէնեանի. «Տղա՛ս, դուն ի՞նչ պիտի ըլլաս ասանկ որ թուաբանութիւն չես սորվիր. ինչ որ ալ ըլլաս թուաբանութիւնը միշտ պէտք է։» Ընկերներէն մէկը կը բացագանչէ. «Դերասա՛ն պիտի ըլլայ»։ Պօյաճեան պեխերը ոլորելով ծուռ ծուռ անոր կը նայի։ Արմենակ զգուշութեան մէջ բռնուածի պէս գոյնը կը նետէ և գլուխը կը խոնարհեցնէ։ Անկից ետքը ամէն անգամ որ թուաբանութեան դաս պիտի առնէր, Արմենակ դպրոց չէր գար։ Վեցամսեայ քննութեան իր ընկերներուն ամէնէն յետինն էր մնացեր, ան որ միշտ առաջին կամ երկրորդ մրցանակներու մրցողն էր միայն եղած։ Այդ ամօթը չի կրցաւ տանիլ ու դուրս ելաւ դպրոցէն։

Հայրն ալ՝ իր երազած ծրագրին իրագործման հետամուտ, բռնեց գերմանացի մեծ վաճառականի մը քով դրաւ, որպէս զի առեւտուրը գործնականապէս սորվի։ Արմենակ՝ հաշուեգիրքերու տակ սակայն պահած ունէր միշտ թատերական փոքրիկ գիրքեր, զորս գաղտագողի կը կարդար, իսկ ուրբաթ օրերը գործէ և կիրակի օրերը տունէն կը փախչէր Գատըգիւղ, Մինակեանի ներկայացումները տեսնելու համար։ Տնօրէնները քանի մը անգամ դիտողութիւն ըրեր էին, և սպառնացեր հօրը գրելու և զինքը գործէ հանելու։

1891ի գարնան Ադամեան կը մեռնի։ Իր յուղարկաւորութեան գացողներէն շատերը դեռ այսօր ալ կը յիշեն դագաղին անմիջապէս ետեւէն գացող այն պատանին, haute forme գլխարկով, Մխիթարեան վարդապետներուն ծաղկեփսա խաչը կուրծքին վրայ սղմած, գլխիկոր, գունատ, արցունքէն աչքերը կարմրած, որ [illegible] սգակիր ըլլալ կը թուէր։ Այն միջոցին երբ դագաղը կ'իջեցնէին փոսին մէջ, Իփէկեան, դողդոջ և հազիւ լսելի ձայնով կը մրմնջէր. «Դուն՛, հանգիստ ննջէ, դիւցազնական Ադամեան, քու գործդ չպիտի մեռնի. ահա կ'երդնում գերեզմանիդ վրայ, քու ճամբովդ երթալ և շարունակել թողած գործդ։»

Արմենակ մէկ մտածում մը միայն ունէր. երթալ Թիֆլիզ և մտնել Հայոց դերասանական խումբին մէջ։ Եւ միջոցներ կը փնտռէր տունէն փախչելով ինքզինքը Կովկաս նետելու, բայց անփորձութիւնը, երկչոտութիւնը և իր ուժերուն վրայ ունեցած անվստահութիւնը զինքը կը կասեցնէին։

Սակայն ճակատագիրը նորէն օգնութեան հասաւ. այս անգամ ղրկելով դերասան Պետրոսեանը, որ Թիֆլիզի թատրոնական «Կոմիտէ»ին կողմէ եկած էր Պոլիս դերասաններ փնտռելու։

Իփէկեան լրագիրներուն մէջ կարդալով անոր գալը, անմիջապէս կ'երթայ և կը խնդրէ հետը տանիլ զինքը. — «Ես բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ եմ, Պ. Պետրոսեա՛ն, կ'ըսէ, բայց երդուած եմ դերասան ըլլալ. նիւթական պահանջներ չեմ ըներ ձեզի, եթէ կրնաք ապահովցնել ինծի անկողին մը և չոր հացի կտոր մը, կը խնդրեմ որ զիս ալ հետերնիդ տանիք. նախ անփորձ դերեր կուտաք և եթէ տեսնէք որ ընդունակ եմ, հետզհետէ աւելի կարեւոր դերեր կը յանձնէք. և ես վստահ եմ որ դուք գոհ կը մնաք ինծմէ։»

Պետրոսեան կը յուզուի տղուն խանդավառութենէն և իսկոյն կը համաձայնի հետը տանիլ։ Ծնողքը սակայն իմանալով կ'արգիլեն անոր scène մը կ'ընեն Պետրոսեանին առջեւ, որ անոնց սպառնալիքին տակ կը ստիպուի հրաժարիլ իր խոստումէն և կը մեկնի Պոլիսէն, ճանապարհածախսի համար գումար մը ձգելով ռուսական ծանօթի մը քով որպէս զի, այն պարագային երբ Արմէնեան յաջողի ճամբայ ելլել, օգտուի այդ դրամէն։

Արմենակ, կատաղութեան արցունքով, կը բացագանչէ. «Շա՛տ լաւ, գացէք առանց ինծի, բայց գիտցէք որ պիտի գամ ձեր մօտ կամ ծովուն վրայէն եւ կամ ծովուն տակէն»։ Այս բառերը կ'ըլլան, և հիմա ալ են Արմէնեանի նշանաբանը. «Կամ ծովուն վրան կամ ծովուն տակը։» Ինչպէս ինծի կ'ըսէ հեգնական ժպիտով մը։

Եւ իրաւցնէ Արմէնեան կը յաջողի երթալ Թիֆլիզ, բարեբաղդաբար ծովուն վրայէն։

Հայրը կատղած, նամակով մը կը յայտնէ թէ այլեւս Արմենակ անունով տղայ չունի, և արդէն իր սուգին համար սեւ փողկապ կապեր է, միայն կը խնդրէ իրմէ — գերագոյն խնդիրք — որ ինք ալ իր կողմէն հրաժարի այլեւս ընտանիքի անուանմէն և «չղատուելու համար» փոխէ իր մականունը։

Եւ ահա ինչպէս Արմենակ Իփէկեան կը դառնայ Արմեն Արմէնեան։ «Ես մտածեցի կ'ըսէ ինծի Պ. Արմէնեան, քանի որ ծնողքս չեն ուզում ինձ իրենց զաւակը ընդունիլ կը վերցնեմ նրանց անունը, ես էլ ազգիս զաւակը կը լինիմ և կ'աշխատիմ այդ անուան արժանի լինել։» Եւ ահա՛ այսօր Արմէնեան ազգին զաւակն է, ան կը պատկանի աւելի իր ազգին՝ քան իր ծնողքին։ Քանի մը տարի առաջ, հայրը, իմանալով զաւկին յաջողութիւնները և վայելած պատիւը, նամակով կը դիմէ տղուն, առաջարկելով վերստին Իփէկեան անունը առնել։ Զաւակը յուզուած, կը պատասխանէ. «Շա՛տ զգածուած եմ, հայրի՛կ, և շատ շնորհակալ. բայց արդէն ուշ է. անունի մը ծնունդ տուի, որ ազգինն էր, թող տուր որ մեծցնեմ զայն»։

Արմէնեան կը հասնի Թիֆլիզ սէզօնի ճիշդ սկիզբին, և խումբին մէջ կը գործէ 1891-92 թուականներուն։ Ինչպէս Պոլիսէն մեկնած ժամանակ Տիգրան Արփիարեան սիրուն յօդուածի մը մէջ անուանած էր զինքը «Ապագայ Ադամեան», հոն ալ իր մէջ նմանութիւններ կը գտնեն ողբացեալ մեծ ողբերգակին հետ և գուշակելով միւսին նման մեծ ապագայ մը, խորհուրդ կուտան երթալ Եւրոպա և զարգացնել իր տաղանդը։

Արմէնեան, տեսնելով որ ծնողքին բարկութիւնը իջած է, կը հրաւիրէ զինքը տուն վերադառնալ դէթ ամառը իրենց քով անցնելու համար, յոյս կ'ունենայ կերպով մը համոզելու զանոնք, Եւրոպա երթալու բեմական արուեստին մէջ կատարելագործուելու գաղափարով։

Սակայն հայրը իր մշտական խրատներով և մայրը իր թափած արցունքներով ընդհակառակը կը յաջողին նուաճել Արմէնեանի սիրտը և կը համոզեն հօրը նեցուկ ըլլալ առեւտրական գործին մէջ։ Արմէնեան 4 տարի վաճառականութիւն կ'ընէ և... 2000 ոսկիի վնաս կը հասցնէ հօրը։ Բայց հայրը չի յուսահատիր. ան աւելի գոհ կը մնայ որ զաւակը գործի մէջ 2000 ոսկի վնաս տայ իրեն, քան 200 ոսկի գոհէ դերասանութիւն սորվելու համար։ Եւ «փոյթ չէ, զաւակս հիմա սա գործի վարժուեցաւ...» ըսելով կը ղրկէ զինքը Եւրոպա, իրենց առեւտրական տունին ներկայացուցիչ, ուր կը մնայ 2 տարի։

Բայց օր մը յանկարծ Արմէնեան իր վերջնական coup de tête կը գործէ, և հօրը գործերն ու անոր բոլոր երազները տակն ու վրայ ընելով, Սառա Պերնարի հետ — որուն օր մը Պրինկիփոյ հանդիպեր և սիրտը բացեր էր — կը մեկնի Բարիզ։

Հոն՝ իրեն կը հասկցնեն որ Սառա Պերնարի քով դերասան մը երբեք չէր կրնար յառաջդիմել, նկատելով որ մարդ հոն դատապարտուած է յաջող փիէս մը մէջ, միեւնոյն փոքրիկ դերը շարունակ տարի մը և աւելի ամէն օր խաղալ, և խորհուրդ կուտան — քանի որ պարզ ապրուստի մը համար չէր որ կ'ուզէր դերասանութիւն ընել — մտնել Քօնսէրվաթուառ և լրջօրէն աշխատիլ։ Արմէնեան կը դիմէ հոն։ Աւա՛ղ շատ ուշ էր, տարիքը անցած էր հոն մտնելու համար. (24 տարեկանէն վեր քօնսէրվաթուառ չեն ընդունիր)։ Արմէնեան 6 տարի կորսնցուցած էր առեւտրական ասպարէզին մէջ դեգերելով. «Իմ ամենալաւ տարիներս», ինչպէս ինքը կ'ըսէ յուզումով։ «Ես կեանքումս պիտի չի մոռանամ այն րոպէի ծանր տպաւորութիւնը կ'աւելցնէ Արմէնեան երբ քօնսէրվաթուառի դռները փակ գտայ իմ առաջ, երբ զգացի թէ ինչ էի կորուսեր այդ 6 զարհուրելի տարիների մէջ. և այդ բանը ահա ես կեանքումս պիտի չկարողանամ ներել ծնողացս և... ինձ։»

Արմէնեան սակայն դիւրաւ յուսահատողներէն չէր։ Հայու բնորոշ ժամաժութիւնով կ'ելլէ անօրէնին մօտ. «Լսեցէ՛ք, պարո՛ն, կ'ըսէ, այսքան տա-

---

"ԱՐԵՒԵԼՔ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(92)

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

ԺԲ.

ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Այդ խօսքերի միջոցին օրիորդի մէջ կատարուեցաւ մի զարմանալի փոփոխութիւն. նա վեր թռաւ տեղից և, դրկելով Թագուհու պարանոցը, իւր բոցավառ շրթունքներով համբուրում էր նրան և անդադար հարցնում էր.

—Դու ինձ այն ասա՛, սիրելի մայրիմ, ի՞նչ եղաւ Մուշեղը... ո՞ւր գնաց նա... ա՜խ, ո՛րքան լաւ մարդ էր նա... ո՛րքան ազնիւ էր, ո՛րքան բարի էր... Երբ ինձ բերում էր այստեղ, ճանապարհին, ո՛րքան ցանկանում էի լսել նրա հետ..։ բայց նա գոնէ միանգամ չը խօսեց ինձ հետ...

Նրա հարցմունքները սպարապետի մասին էին։

—Ասա՛, սիրելի մայրիկ, ո՞ւր գնաց նա։

—Գնաց Բիւզանդիայ, —պատասխանեց Թագուհին, հազիւ կարողանալով ազատել իրան նրա բորբոքուած գրկից։

—Շո՞ւտ կը գայ։

—Ամեն րոպէ սպասում եմ նրան։

—Ա՜խ, ի՜նչքան կուրախանամ ես, երբ մի անգամ ես կը տեսնեմ նրան...

Օրիորդի մանուկ սրտում թագնուած էր մի կայծ, որ յանկարծ սկսեց վառուիլ։ Թագուհին հասկացաւ այդ և ժպտալով հարցրեց.

—Դու, երեւի, սիրում էիր նրան, Որմիզդուխտ, ուղիղն ասա՛, սիրո՞ւմ էիր։

—Չեմ թագցնում, սիրում էի... այժմ էլ սիրում եմ... ես կը ցանկանայի նրա կինը լինել... ա՜խ, ո՛րքան ուրախ, ո՛րքան բախտաւոր կը լինէի ես... Երբ նա այնպէս մեծահոգութեամբ վերադարձրեց իմ եղբօր կանանոցը Տիզբոն, այն ժամանակ ես հասկացայ, որ աշխարհի բոլոր լաւ տղամարդկերի մէջ նրա նմանը չը կայ... Հէնց այն ժամանակ իմ սիրտը սիրեց նրան...

Նախասենեակում թագնուած դեւը, լսելով վերջին խօսքերը, մի անսովոր շարժում գործեց, բայց դարձեալ մնաց իւր տեղում, և դռան փականքից անթարթ աչքերով նայում էր երկու խօսակիցների վրայ։ Օրիորդը հարցրեց.

—Ի՞նչու գնաց սպարապետը Բիւզանդիայ։

—Գնաց որդուս բերելու...

—Ուրեմն նա կը գայ քո որդու հետ, և մեզ կազատե՞ն չար Մերուժանի պաշարումից։

—Ես այդ մասին մեծ յոյս ունեմ...

Օրիորդը ուրախութիւնից այժմ ինքը լցրեց ոսկեայ բաժակները, մէկը առաջարկեց Թագուհուն, իսկ միւսը ինքը միանգամից խմեց։ Գինու ալդեցութիւնը մի կողմից, վառուած զգացմունքները միւս կողմից, դրել էին նրան մի տեսակ հոգեզուարճ յափշտակութեան մէջ, և նա անդադար կրկնում էր միեւնոյն ցանկութիւնները, թէ սպարապետի գալուց յետոյ, ի՛նչ պիտի անէ ինքը, ի՛նչպէս պէտք է յայտնէ իւր սէրը սպարապետին, կամ ի՛նչպէս երկուսը միասին պէտք է պատժեն «չար Մերուժանին» եւլն։ Թագուհին լսում էր և բարեսրտութեամբ ժպտում էր։

Օրիորդի յուզուած ոգեւորութիւնը այն աստիճան զբաղեցրել էր Թագուհուն, որ նա ամենեւին չէր նկատել, թէ գիշերի մեծ մասը արդէն անցել էր։ Բայց նրա ոգեւորութիւնը փոքր առ փոքր մեղմացաւ, ինչպէս մի սաստիկ լարուած նուագարան, որի քաղցր հնչիւնները հետզհետէ սկսում են թուլանալ։ Քունը մի կողմից, գինու ազդեցութիւնը միւս կողմից, լցրել էին նրա խոշոր աչքերը մի ախորժելի խամառութեամբ, որ առանձին հրապոյրք էր տալիս սիրուն դէմքին։ Գեղեցիկ գլուխը արդէն օրօրվում էր, և վերջին խօսքերը կցկտուր էին, և ըստ մեծի մասին անհասկանալի։ Թագուհին բռնեց նրա ձեռքից, տարաւ իւր քնարանը, և պառկեցրեց անկողնի մէջ։ Երկար նստած էր նրա մօտ, մինչեւ քունը բոլորովին տարաւ։ Բայց մերթ ընդ մերթ նրա մարջանի նման կարմիր շրթունքները արտասանում էին այդ խօսքերը. «ա՜խ, ո՛րքան ազնիւ էր նա... ա՜խ, ո՛րքան սիրում էի նրան»...

Օրիորդի ննջելուց յետոյ, Թագուհին կրկին վերադարձաւ առաջին սենեակը։ Այս գիշեր, ինչ ամեն գիշեր, նրա քունը չէր տանում։ Մի քանի անգամ լուռ անցաւ սենեակի միջով, յետոյ մօտեցաւ բաց լուսամուտին, կանգնեց նրա հանդէպ։ Նայում էր դէպի խորին, մահահրաւէր լռութիւնը, նայում էր դէպի մթին, թանձրամած խաւարը։ Ոչինչ չէր երեւում, ոչինչ չէր լսվում։ Ամեն ինչ ներհում էր ծանր, յաւիտենական անշարժութեան մէջ։ Միայն երկինքը ցոյց էր տալիս փոքր ի շատէ կենդանութեան նշոյլ։ Աստղերը վառվում էին։ Նրա անթարթ աչքերը դարձան դէպի այդ միլիոնաւոր արծաթափայլ բծերը։ Երկար նայում էր։ Ի՞նչ էր որոնում նրանց մէջ, —ինքն էլ չը գիտէր։ Բայց նայում էր։ Ահա՛, հորիզոնը կամարաձեւ գծելով, անցաւ մի շողշողուն յուլացմունք։ Մի աստղ ընկաւ... մի կեանք եւս խաւարեց...

Նա հեռացաւ լուսամուտից, մօտեցաւ բազմոցին, նստեց նրա վրայ։ Ճրագի թախծալի լոյսը, ընկնելով գեղեցիկ դէմքի վրայ, երեւան էր հանում նրա տխուր գծերը։ Ո՛րքան մաշուել էր այդ բազմահոգ դէմքը, ո՛րքան գունաթափուել էր։ Նրա մէջ չէր երեւում ոչ նախկին վեհապանծ պարտութիւնը, և ոչ նրա անողոք խստասրտութիւնը։ Երեւում էր միայն՝ մի մեղմ հեզութիւն, որ արտայայտութիւն էր խոնարհեալ սրտի։ Կարծես թէ, նա հաշտուած լինէր հանգամանքների դառնութեան հետ։ Կարծես թէ, նա ընտելացած լինէր իւր անմխիթար վիճակի դառնութեան հետ։ Ի՛նչ տանջանքներ չը կրեց այդ տառապեալ կինը վերջին օրերում, ի՛նչ թշուառութիւնների ականատես չեղաւ նա։ Մի ուրիշը նրա տեղում՝ վաղուց արդէն բոլորովին հալուած և հիւծուած կը լինէր։ Բայց նա տակաւին պահպանել էր իւր հոգու զօրութիւնը, որ աւելի ամրանում էր այն ջերմ հաւատով, որ ունէր նա դէպի Նախախնամութեան անսահման գթութիւնը։

Նա նստած էր իւր դատարկ մենարանում, բայց նրա տխուր մտածութիւնները յածում էին երբեմն դէպի արեւելք, երբեմն դէպի արեւմուտք։ Այնտեղ, արեւելքում, Անուշ բերդի մթին նկուղների մէջ, աքսորուած էր թագաւոր-ամուսինը։ Այնտեղ, արեւմուտքում, բիւզանդական պալատի սպանիչ փափկութեան մէջ, պահուած էր թագաժառանգ որդին։ Երկուսն էլ օտարութեան մէջ, երկուսն էլ դժբախտութեան մէջ։ Իսկ ինքը՞։ — Ինքը նոյնպէս բանտարկուած էր իւր անառիկ ամրոցում, որ այժմ իւր գերեզմանն էր դարձել...

Սպասում էր որդուն։ Բայց չեկաւ որդին, ուշացաւ որդին։ Վաղուց էր, ոչինչ լուր չունէր Բիւզանդիայից։ Ի՞նչ էր կատարվում այնտեղ, ի՞նչ էր որդու յամեցութեան պատճառը, — այդ մասին ոչինչ չը գիտէր։ Մի՞թէ թշնամին այնպէս անխզելի շղթայով շրջապատել էր իւր բերդը, որ ոչ ոքին թոյլ չէին տալիս մօտենալ, որ գոնէ մի համբաւ բերէր։ Ի՞նչէին չլինում իւր նախարարները, ի՞նչու օգնութեան չէին հասնում, որ վանեն թշնամուն, որ խորտակեն պաշարման անխզելի շղթան։ Երեւի, նրանք մտածում էին, թէ բերդում դեռ եւս այնքան ուժ կայ, որ կարող է առանց դրսի օգնութեան պաշտպանուիլ։ Երեւի, նրանք չը գիտէին, թէ ի՛նչ դժբախտութիւններ էին պատահել բերդում։

Եւ իրաւ չը գիտէին։

Այդ մտածութիւնների մէջ՝ կրկին վեր կացաւ նա, սկսեց անցուդարձ անել դատարկ սենեակում։ Այդ առաջին գիշերն էր, որ անմարդացած ապարանքի դատարկութիւնը, մի լայներախ վիշապի նման, ահարկու բերանը բաց արած, սպառնում էր կլանել նրան։ Մի առանձին սոսկումով նայում էր իւր շուրջը, և չէր համարձակվում գլուխը բարձրացնել։

բիներ, ցաւագին ինքնաչարչարանքով սպասեր եմ այսօրուան, որ Բարիզ գամ և դերասան ըլլամ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ իմ առջիս կը փակեն այս տաճարի դըռները։» — «Բարեկա՛մս, կը պատասխանէ բարեմիտ անօրէնը, օրէնքը բացայայտ է, և հակառակ քերականական կանոնին, այստեղ բացառութիւն չկայ, բայց մի՛ յուսահատուիք, այստեղ կայ տրամաթիք Ֆուրսեր, ուր կարելի է սորվիլ միևնոյն ուսուցիչներով և անցնիլ միևնոյն դասընթացքները, տարբերութիւնը միայն անոր մէջ է, որ այստեղ ձրի է, իսկ այնտեղ վճարումով. այստեղ 5 անձնաւորութիւններ պաշտօնական թուղթով մը կը վճռեն ձեր բաղդը, իսկ այնտեղ՝ ապագան և ամբողջ հասարակութիւնը իր ծափերով։» Եւ կուտայ Cours Masséeի հասցէն։

Արմէնեան անմիջապէս կ'երթայ արձանագրել կուտայ իր անունը և... 4 ուսուցիչ մէկէն կը վարձէ... Բօլ Մունէ, Սիլվէն, Լօժիէ և Մասսէ, այս վերջինը լոկ արտասանութեան համար։ Ցետոյ կը հետեւի նաև Լը Պարժիի դասընթացքներուն։ Ասոնց շնորհիւ կ'ընդունուի նաև քօնսէրվաթուառ՝ իբր ազատ ունկնդիր, ինչպէս նաև միւս բոլոր ուսուցիչներուն դասընթացքներուն մէջ, որոնք են Վօրմս, Լը Լուար և Ժորժ Պէռո։ Սակայն իր գըլխաւոր ուսուցիչը կ'ըլլայ Բօլ Մունէն, քօմէտի Ֆրանսէզի նշանաւոր դերասանը և Մունէ Սիւլլիի եղբայրը։

Այսպէս Արմէնեան կ'աշխատի երկու տարի։ Այդ շրջանի վերջերը ան նիւթական ամենասոսկալի նեղ վիճակի մը կը մատնուի։ Բարեկամները խորհուրդ կուտան հարուստի մը դիմելու և անոր օգնութիւնը խնդրելու։ Արմէնեան կը մերժէ և կը սկսի հերոսական ճիգեր ընել ապահովելու համար իր համեստ անունը և... ուսման վարձքը, ճիգեր՝ որոնք կարող են առասպել երեւալ մեր փափկասուն fis à papa ուսանողներուն և որոնք օրինակ կրնան ծառայել մեր աղքատ բայց կամքի տէր ուսանողութեան համար։

Բարիզի մէջ խեղճութիւնը այն աստիճան հասաւ որ, Արմէնեան ստիպուեցաւ իր սենեակին առարկաները ծախել ու պանդոկի մը նեղ վերնայարկը ապաստանիլ. ցերեկները չիչ մը կաթով և երկու հացիկով կ'անցնէր. գիշերները մայթերուն վրայ քարդ բօստալ կը ծախէր, գրպաններուն մէջ տաք շագանակ լեցուցած, մէկ կողմէն ձեռքերը տաքցնելու և միւս կողմէն պարապ ստամոքսը շարժումի մէջ դնելու համար։ Հին գաւկով և աղտոտ հագուստներով, փողոցներու լապտերներուն տակ իր դերերը պատրաստելէ ետքը, կը վերադառնար տուն, և փոխելով իր հին զգեստները, առտուները կ'երթար դասերուն հետեւելու։

Եւ երբ տեսաւ որ կեանքը հետզհետէ անտանելի կը դառնայ, ստորին թատրոնի մը՝ Գօֆ տիւ Նօռի մէջ նախ բեմադրիչ և յետոյ ռէժիսէօրի օգնական եղաւ, ամսական... երեսուն ֆրանքով, Արմէնեան շատ գովեստով կը խօսի այս թատրոնին վրայ, ուր իր յաղթանակին առաջին քայլերը առած է։ Այդ սեզոնը վերջանալուն՝ Ռուսաստանէն հրաւիրուեցաւ իբրեւ ռէժիսէօր, և Արշակ Չօպանեանի թելադրութիւնով, Արմէնեան գնաց հոն, գրեթէ լալով, որովհետեւ դեռ ուսմունքին, կատարելագործութեան ծարաւով կը պապակէր իր միտքը։ Առաջին տարին հանդիպեցաւ Օր. Բաթէրին Դիանուրեանի, որուն հետ ամուսնացաւ, անոր մականունին առաջին վանկը կրճատելով։ Այն միջոցին երբ ինծի Արմէնեան կը պատմէր իր ցաւագին կեանքը, Տիկինը, համակրելի, երիտասարդ և մեծ ապագայ խոստացող դերասանուհին, ընդմիջեց խօսակցութիւնս.—«Ես նրա թէ՛ մայր, թէ՛ ամուսին և թէ աշակերտ եմ եղել» ըսաւ խանդավառութիւնով։ Արմէնեան ամբողջ տարի մը աշխատելէ ետքը Բագուի թատրոնին մէջ, 1903ին անցաւ Նոր Նախիջեւանի թատրոնը իբրեւ ռէժիսէօր, և ուր սիրողներու խումբը կազմեց։ Այդ խումբին դերասանները որոնք վարժուած էին միշտ ռուսերէն լեզուով խաղալու, Արմէնեանի կարող ղեկավարութիւնովը կը սկսին հայերէն ներկայացումներու շարք մը տալ։ Մէկ սեզոնի մէջ 52 ներկայացում կուտայ, ապշեցնելով նոյնիսկ ռուսերէն Բրի Ալովսքի թերթը որ այնքան գովեստով խօսեցաւ Արմէնեանի ձեռնհասութեան վրայ։ Նոր Նախիջեւանէն 1905-1906ին կ'անցնէր Եգիպտոս, յետոյ 1907ին դարձեալ Թիֆլիզ։ Եւ այս տարի, ամառը, կը միանայ Աբելեանի, որուն հետ այս պահուս ամէնէն խանդոտ ծափերը կը խլէ պոլսական բեմին վրայ։

Ահա՛, համառօտ կերպով Արմէնեանի կենսագրութիւնը։ Վերջացնելու համար աւելցնեմ թէ Արմէնեան ո՛րքան կարող դերասան, այնքան ալ կարող հայր է։ Որովհետեւ իր բեմական բազմազբաղ գործերուն մէջ, չէ մոռցած նաև չորս հատ պզտիկ Արմէնեաններու ալ ծնունդ տալու, որոնք կը մաղթեմ որ ապագային իր փառքին ջահերը միշտ վառ պահեն։

ՅԵՐՂ ԹԻՒՆԱԹՈՒ

Մեր Բաժանորդներուն

Կը հրաւիրենք մեր արտասահմանի և գաւառներու Պաշ. բաժանորդներէն անոնք որ տակաւին իրենց նախորդ և ներկայ տարեշրջանի բաժնեգինները չեն վճարած, ազնուութիւնը ունենան վերջապէս իրենց հաշիւները կարգադրելու Տնօրէնութեանս հետ. հակառակ պարագային պիտի ստիպուինք դադրեցնել անպարտաճանաչ բաժանորդներուն թերթերը։

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՅՐԱՄԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Պայրամի հանդէսը երէկ առտու մեծ շքով կատարուեցաւ Ըըլտըզի պալատին մէջ։ Երեսփոխանները առտուն շատ կանուխ գացած էին Նուրր Օսմանիէի քիւսքը։ Իսլամ երեսփոխանները Նուրր Օսմանիէ մզկիթին մէջ կատարեցին Պայրամի առտուան աղօթքը և յետոյ ամենքն ալ կառքերով Ըըլտըզի պալատը գացին։ Մէրասիմ Տաիրէսի սրահները լեցուած էին նախարարներով և կրօնական, քաղաքական ու զինուորական պաշտօնատարներով։ Սրահի մը ծայրը երկու ճոխ շքասեղաններ պատրաստուած էին։ Սաստիկ ցուրտը ախորժակները սրած ըլլալով շատերը փութացին պատասխանել Մապէյն Միւտիրի հրաւէրին և համախմբուեցան շքասեղաններուն շուրջը։ Ցետոյ երեսփոխանները, արարողապետ Կալիփ փաշայի առաջնորդութեամբ, առաջին յարկը ելան։ Սանդուխին երկու կողմը, գեղեցիկ կերպով լուսաւորուած, պալատականներ երկու կողմի վրայ կեցած էին՝ ոսկեճամուկ հագուստներով։ Մեծ սրահին մէջ վեհ. Սուլթանը, թուրին կրթնած և միւշիրի համազգեստով, կեցած էր ոսկեզօծ և կարմիր թաւիշով պատած նստարանի մը առջեւ։ Աջ կողմը միւշիր Ֆուատ փաշա գահուն ծոպերը բռնած էր։ Պայրամի շնորհաւորական արարողութիւնը սկսելով, նախ ներկայացաւ Մեծ-Եպարքոսը և յետոյ նախարարներէն ոմանք. ապա Երեսփ. Ժողովին ատենապետ Ահմէտ Րիզա պէյ, միւս նախարարները, ծերակուտականները, երեսփոխանները և պետական պաշտօնատարները։ Այս հանդէսին մէջ, կ'ըսէ Շուրայի Իւմմէդ, արարողական մեծ սխալ մը գործուեցաւ, վասն զի արարողութեան պաշտօնեաները կը վարանին գնահատելու Երեսփ. Ժողովին ատենապետին կարեւորութիւնը և որոշելու անոր պաշտօնական դիրքը։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ այլեւս պէտք է գիտնալ որ սահմանադրական կառավարութեան մէջ վեհապետներուն մօտ նախարարապետը ու Երեսփ. Ժողովին ատենապետը կը կենան։ Ազգը չի կրնար համբերել այդ կարգի սխալներու։

—Շնորհաւորական արարողութեանց միջոցին Սուլթանը սա խօսքերը ըրաւ Ահմէտ Րիզա պէյի.

«Մինչեւ հիմա Պայրամի շնորհաւորութեանց մէջ նախարարները և ատցանիէն կը գտնուէին։ Այսօր, փառք Աստուծոյ, ազգին ներկայացուցիչներն ալ միասին կը գտնուին։ Այդ առթիւ մեծապէս ուրախ եմ և երջանիկ։»

Ահմէտ Րիզա պէյ պատասխանեց.

«Աստուծով ձեր ազգը միշտ երջանիկ տեսնելով շատ Պայրամներ կ'ընէք։ Այս կերպով, Աստուծով, տէրութիւնս և ազգերնիս երջանիկ կ'ըլլան։»

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ նախարար Պ. Սալլապաշեվ Արեւելեան Երկաթուղիներու շահագործման իրաւունքի խնդիրը քննելով նմանագրի իր ծրագրին մէջ, ըսեր է.— «Ընկերութեան վերջին հինգ տարիներուն զուտ շահը եղած է 2,700,000 ֆր. 50 միլիոն ֆր. դրամագլուխի մը վրայ։ Իւրաքանչիւր բաժնետիրոջ շահաբաժինն է հարիւրին $5^{4}/_{10}$։ Այդ շահը ոչ միայն կը գոյանայ շահագործման իրաւունքէն, այլ նոյնչափ դրամագլուխէն՝ 32,525,560, և պահանջքներէ ու իրեղէններէ, որոնց հասոյթը հարիւրին հինգի հաշուով 1,626,278 ֆր. է, որով շահագործման իրաւունքէն իբրեւ զուտ շահ կը մնայ 1,073,722 ֆր.։ Այս գումարն ալ Արեւելեան Երկաթուղիներու բոլոր գիծերուն համար 21,447,440 ֆր. է՝ այսինքն 5,261,238 գործուած գիծին համար։ Միւս կողմէ Ընկերութեան տէր եղող մեծ դրամատունը, որոնք Վիեննայի և Պերլինի սակարաններուն մէջ հարիւրին $112^{1}/_{2}$ միլիոն գինով կը վաճառեն բաժնեթուղթերը, 56,250,000 ֆր. կը նկատեն այդ բաժնեթուղթերուն ամբողջ արժէքը՝ վերը յիշուած Ընկերութեան հաշուոյն դրամագլուխին ալ միասին հաշուելով՝ այսինքն 32,525,560 ֆր.։ Ուրեմն շահագործման ծախքը Ընկերութեան բոլոր գիծերուն համար 23,724,440 ֆր է՝ այսինքն 5,812,488 գործուած գիծին համար։ Երկու հաշիւներուն միջեւ եղած 557,250 ֆր.ի տարբերութիւնը առաջ կուգայ սակարաններու գնահատումէն՝ շահագործման ապագայ զարգացումին համար։» Վերոգրեալ պարագաներուն և Պ. Լիապչեվի կողմէ Կ. Պոլսոյ մէջ եղած յայտարարութեանց միջեւ բնաւ հակասութիւն մը չկայ։ Պ. Լիապչեվ աշխատեցաւ ընդհանուր գումարով մը ամբողջութեամբ կարգադրել Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ շահագրգռող քաղաքական ու նիւթական խնդիրները՝ առանց բացառութեան և առանց անջատումի, մինչդեռ Պ. Սալլապաշեվ Արեւելեան Երկաթուղիներու խնդիրը առանձին քննեց՝ զուտ նիւթական հողի վրայ, առանց սահմանելու Պուլկարիոյ կողմէ Թուրքիոյ և Երկաթուղիներու Ընկերութեան վճարուելիք ամբողջ գումարը՝ բոլոր խնդիրներու համար, Արեւելեան Երկաթուղիներուն ալ միասին։

—Սոֆիայի օսմ. գործակալը Նախարարապետ Պ. Մալինովի հետ տեսակցեր է՝ պուլկարական նոր պատուիրակ մը դրկելու Կ. Պոլիս։ Նախարարապետը պատասխաներ է որ Բ. Դուռը եթէ կը փափաքի, Պուլկարիա պատրաստ է վերսկսիլ բանակցութեանց։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սապահի խմբագիրներէն մէկը, առջի օրը, տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ և տեղեկութիւն ուզեց քաղաքական արդի կացութեան վրայ։ Մեծ-Եպարքոսը պատասխանեց թէ անհիմն զրոյցի մը հաստատումն է այն լուրը որուն համաձայն Պուլկարիա նորէն պատերազմի պատրաստութեան ձեռնարկած է։ Պոսնայի և Հերսէկի մասին Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կողմէ Կ. Պոլսոյ իր դեսպանին տրուելիք հրահանգները յապաղած են Տարեգլուխի առթիւ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Բ. Դուռը որոշեց քաղաքապետութեան պաշտօնարանին մէջ յանձնաժողով մը կազմել՝ Իտալիոյ երկրաշարժէն արկածեալներուն ի նպաստ։

—Սուլթանին կողմէ նոյն արկածեալներուն համար նուիրուած հազար ոսկին, չաբաթ օրը, արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ յանձնուեցաւ Իտալիոյ դեսպանին։

—Պեզմը Ալէմ շոգենաւը, հիւանդանոցի վերածուած, Իտալիա պիտի ղըրկուի՝ արկածեալներուն օգնելու համար։

—Իտալիոյ դեսպանը, չաբաթ օրը, այցելեց Օսմ. Քոմիթէին կեդրոնը և Եէնի Կազէթայի խմբագրատունը, Իտալացիներուն կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելով երկրաշարժին առթիւ Օսմանցիներուն կողմէ յայտնուած ցաւակցութեան ու համակրութեան համար։

—Եէնի Կազէթայի ձեռնարկած հանգանակութիւնը 3940 զրուշի հասաւ։

—Աւստրիոյ ապրանքներուն դէմ կատարուող պոյքօթաժի օսմ. սէնտիքան ալ, հեռագիր մը ուղղելով Իտալիոյ Ներքին գործոց նախարարին, ցաւակցութիւն յայտնեց երկրաշարժին առթիւ։

—Իտալիոյ դեսպանը, չաբաթ օրը, Բ. Դուռը երթալով Մեծ-Եպարքոսին յանձնեց Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Տիթթօնիի մէկ հեռագիրը որով շնորհակալութիւն կը յայտնէր՝ Օսմ. Կառավարութեան կողմէ յայտնուած ցաւակցութեան և համակրութեան համար։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԵԾ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Իտալիոյ մեծ երկրաշարժին նկատմամբ չաբաթ իրիկուն սա հեռագիրները ստացանք.

Ռեճճիօ-տի-Քալապրիա, 1 յուն.—Տեղական իշխանութիւնները ուտելիք բաշխեցին ամբոխին, որ վայրագ մոլեգնութեամբ մը յափշտակեց։ Անկարելի է նկարագրել ողջ մնացողներուն թշուառութիւնը։ Սովը ընդհանուր է։ Ամէնքն ալ հաց կը պահանջեն։ Ցնցումները կը շարունակուին։ Գրեթէ անընդհատ կ'անձրեւէ։ Երեսփոխան Պ. Տիրէքէի, որ փլատակներուն տակէն ազատուած էր ծանրապէս վիրաւորուած, մեռաւ իր զաւակներուն թեւերուն մէջ։

Մեսինա.— Երկաթուղիի կայարանը փլաւ և քառասուն պաշտօնեաներ փլատակներուն տակ մնացին։ Կարիպալտի փողոցին հետեւակ զինուորներու զօրանոցին փլատակներուն տակ կը գտնուին ութ հարիւր զինուոր։ Ամէն կողմ ողջ մնացողները օգնութիւն կը խնդրեն իրենց ազգականները հանելու աւերակներուն տակէն։ Բոլոր փողոցներուն մէջ դիակները դէզեր կան անռեւիօրէն յօշոտուած։

Հռոմ.— Ռէճճիոյէն հետեւեալը կը հեռագրէ Դոի կուճար թղթակիցը.— Քաղաքը ամբողջովին կործանած է։ Մինչեւ հիմա փլատակներուն տակէն հանուեցան 2,000 մեռեալ և 3,000 վիրաւոր։ Ռէճճիոյի մէջ զոհերու ընդհանուր թիւն է 20,000։ Նահանգին մէջ քանի համայնքներ կործանեցան։ Զոհերու թիւն է 7,000։

Բալմ.— Աւստրիոյ դուքսը հոս ժամանեց. քաղաքը այցելեց և օգնութիւններ կազմակերպեց։

Բարիզ.— Ֆրանսայի նախարարաց Խորհուրդը որոշեց ազգային հանգանակութեան մը ձեռնարկել՝ Իտալիոյ երկրաշարժէն արկածեալներուն ի նպաստ։ Կառավարութիւնը պիտի հրաւիրէ բոլոր լրագիրները հանգանակութեան ձեռնարկել և յանձնաժողով մը կազմել՝ դրամները հաւաքելու և Պանք տը Ֆրանսի յանձնելու համար։ Այդ հաստատութիւնը պիտի ընդունի նաև հանրային բոլոր անտուլներու կողմէ կատարուած հանգանակութեան գումարները։ Պ. Ֆալիէռ 25,000 ֆր. պիտի տայ, նախարարաց Խորհուրդը՝ 12,000 և Բարիզի քաղաքապետութիւնը՝ 30,000։ Պանք տը Ֆրանս, ելմտական նախարարութեան հետ համախորհուրդ, իբրեւ առաջին նպաստ 100,000 ֆր. պիտի ղրկէ Իտալիոյ կառավարութեան։ Այդ գումարին 50,000ը նոյն Պանքան ինք նուիրած է։

Հռոմ.—Պապը 100,000 ֆր. նուիրեց երկրաշարժէն արկածեալներուն համար։ Կարտինալները՝ 20,000 և Իտալիոյ մայր թագուհին՝ 20,000։

Ռէճճիօ-տի-Քալապրիա.— Առժամեայ հիւանդանոցներ հաստատուեցան Կարիպալտի հրապարակին վրայ և Մարինա փողոցին մէջ. ժողովուրդը կը շրջապատէ իշխանութիւնները ու զինուորները «Անօթի ենք. հաց տուէք» պոռալով։ Ողջ մնացողները գրեթէ մերկ են. հազիւ շապիկ մը ունին։ Կը պատմեն իրենց անհելի տառապանքը։ Նաբոլի զրահաւորը և Ումպէրդօ շոգենաւը ժամանեցին՝ օգնութիւններով և զինուորներով։

Մեսինա.—Վիշտ և յուսահատութեան աննկարագրելի տեսարաններ տեղի կ'ունենան միշտ։ Փախստականները, անօթութենէ ու ծարաւէ մաշած, քաղաք կը վերադառնան։ Աղեխարշ տեսարաններ տեղի կ'ունենան մաքսատանց մէջ, ուր հաց կը բաշխուի։ Ժողովուրդը, անօթի ու անհամբեր, կը պօռայ ու կը հայհոյէ։ Ազատման գործողութիւնները առաջ կը տարուին մեծ փութով և քաջութեան հրաշքներ կատարուելով։ Իւրաքանչիւր քայլի կը հանդիպուի, ազատարարներու խումբի մը, որ փլատակներուն տակէն հանուած դիակներ կը փոխադրէ պատգարակներով։ Ասոնք երեք օրէ ի վեր մնացած էին աւերակներուն տակ։ Երէկ մէկ քանի թեթեւ ցնցումներ տեղի ունեցան։ Բաղդերջալէ, Մեսինայի մօտ, գրեթէ բոլորովին կործանած է։

—Երէկ առտու Վիքթօր Էմմանուէլ թագաւորը, նախարարներուն հետ, նորէն Մեսինա ցամաք ելաւ։ Զափազանց յուզուած էր։ Խոստացաւ կարելին ի գործ դնել՝ մեծ թշուառութիւնը ամոքելու համար։ Հրամայեց որ մարտանաւեր բաշխեն տրամադրելի ուտելիքները։ Թագաւորը նաեւ այցելեց Բարօ ու Կուամինի և գնաց Ռեճինա Էլէնա զրահաւորը, ուր կը գտնուէր ազատման և օգնութեան կազմակերպութեան տեսչութիւնը։ Թագուհին նաւերուն մէջ այցելութիւն տուաւ վիրաւորներուն։ Երէկ ամբողջ օրը մնաց Ռեճինա Էլէնա զրահաւորը փոխադրուած վիրաւորներուն մօտ, որոնց հարիւրէ աւելին իր ձեռքերովը դարմանեց. նաեւ սիրտ տուաւ անոնց։ Թագուհին միանգամայն օգնեց հագուստներու պատրաստութեան։

Ռեճճիօ-տի-Քալապրիա.— Զոհերուն թիւը հետզհետէ աւելի շատ կ'երեւայ։ Դիակներուն արձակած գարշահոտութիւնը կ'աւելնայ։ Փլատակներուն տակէն հետզհետէ վիրաւորներ դուրս կը հանուին։ Մեծաքանակ հաց և ջուր կը բաշխուի. ջուր բնաւ չկայ, վասն զի ջուրի ճամբաները քանդուած են։ Երբ պէտք ըլլայ, Մեսինայի փախստականները ու վիրաւորները արքայական պալատը պիտի փոխադրուին։

Նաբոլի.— Տրամադրելի բոլոր վայրերը պիտի յատկացուին Մեսինայի փախստականներուն։

Մեսինա.— Երէկ հոս ու Ռէճճիօ-տի-Քալապրիայի մէջ կանոնաւոր կերպով կազմակերպուեցաւ օգնութեան գործը, որ սակայն արգելքի կը հանդիպի, անհրաժեշտ պէտքերու և ծովային փոխադրութեանց փոքր միջոցներուն չգոյութեան հետեւանքով։ Մարքօ Բոլօ զրահաւորը, երէկ, Ռէճճիօ ժամանեց հարիւր հազար հոգիի համար ուտելիք բերելով։ Պէտք կը զգացուի դիւրացնելու ողջ մնացողներուն հեռացումը։ Քաղաքապետութեան ու ոստիկանութեան պաշտօնարանները և հանրային միւս շէնքերը բոլորովին փլած են։ Թագաւորը արքայական գոմիսէր մը անուանեց՝ քաղաքապետին տեղ, որ իր խորհրդականներուն և միւս պաշտօնեաներուն հետ անհետացած է։

Բալէրմօ.— Հիւանդանոցին մէջ կը սկսի տեղ չմնալ։ Որովհետեւ Մեսինայէն դեռ հազարաւոր վիրաւորներու և փախստականներու կը սպասուի, քաղաքապետութիւնը որոշեց բոլոր վարժարանները հիւանդանոցի վերածել. նաեւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց՝ հրաւիրելով բոլոր քաղաքացիները որ հիւրընկալեն փախստականները։

Մեսինա.— Կարմիր Խաչը բազմաթիւ տաղաւարներ շինեց վիրաւորները պատսպարելու համար։ Ասոնք անբաւական ըլլալով բազմաթիւ վիրաւորներ դուրսը կը պառկին՝ տեղատարափ անձրեւի մը տակ։ Երէկ ութը հարիւր ծանր վիրաւորներ կրցան դարմանուիլ բժիշկներու կողմէ։

Հռոմ.—Նախարար Պ. Օրլանտօ Մեսինայէն հետեւեալը կը հեռագրէ Նախարարապետին.—Կը հաստատուի թէ ժողովրդեան կէսէն աւելին փլատակներուն տակ կը գտնուի։ Հարիւրաւոր չարագործներ ձերբակալուեցան։ Զինուորները խիստ հրամաններ ստացան։ Ուտելիքները և ծովային փոխադրութեան միջոցները խիստ անհրաժեշտ են։ Թագաւորը, այս առտու նորէն ցամաք ելաւ։ Այցելեց հարաւային եզերքները և հիւանդանոցի վերածուած վայրերը. նաեւ ուրիշ արկածեալ տեղեր։ Թագաւորը սա հեռագիրը ուղղեց նախարարապետին.— «Այցելեցի Սան-Միքէլէ գիւղը, որ ցամաքէն բոլորովին կղզիացած է, և Սան-Ճօվանի գիւղը, որ Մեսինայի չափ վնասուած է։ Ռէճճիոյի չափ օգնութիւնները լաւ կազմակերպուած են. նաեւ հոս, ուր դժուարութիւնները աւելի մեծ են։ Արշալոյսէն ի վեր անձրեւը դադրեցաւ։ Մեսինայի մէջ հրդեհները քիչցան։ Անգլիական ու ֆրանսական երեքական նաւեր ժամանեցին։»

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռէօյթէր կ'իմանայ թէ Անգլիոյ ու Ռուսիոյ կառավարութիւնները, նկատելով որ կացութիւնը միշտ անգոհացուցիչ է Պարսկաստանի մէջ, բանակցութիւն կը կատարեն ապագայ գործակցութեան մը մասին այդ երկրին մէջ։

—Անգլիոյ Թագաւորը 500 ոսկի նուիրեց Իտալիոյ երկրաշարժէն արկածեալներուն համար, Թագուհին 250 և Կալէսի իշխանը՝ 250։ Լոնտոնի քաղաքապետութեան կատարած հանգանակութիւնը հասաւ 10,000 ոսկիի։ Մ. Նահանգաց Նախագահը 500 տոլար նուիրեց և Ցուլնատանի Երեսփ. Ժողովը 100,000 տոլարի քուէարկեց. նաեւ որոշուեցաւ զրահաւոր մը և փոխադրանաւ մը ղրկել՝ բժիշկներով և հարկ եղած օգնութիւններով։

—Գերմանիոյ դեսպանը ծանոյց Մեծ-Եպարքոսին թէ Գերմանիա ամէն կերպով պիտի օգնէ Թուրքիոյ բոլոր ձեռնարկներուն՝ թէ՛ մաքսերուն յաւելման և թէ Թուրքիոյ մէջ մենաշնորհներու ընդարձակուելուն համար։

—Եէնի Կազէթա կ'ըսէ թէ ընդհանուր հետաքրքրութիւն մը կայ գիտնալու համար որ օսմ. երեսփոխաններուն ի պատիւ տրուած կայս. հացկերոյթին երեսփոխաններուն ամէնքը ներկայ գտնուա՞ծ են։ Էսլուզգիա Թեվֆիք պէյ, Իսմայիլ Քէմալ պէյ, Գրիգոր Զօհրապ, Հալաճեան և կարելի է ուրիշներ ալ ներկայ չեն գտնուած. նաեւ Վարդգէս, Մուրատ և Արմէն Կարօ։

—Մեծ-Եպարքոսը, չաբաթ օրը, կայս. պալատ գնաց և Սուլթանին ներկայացաւ։

—Սէլանիկի կուսակալ Տանիշ պէյ, որ Անատոլի մէկ քանի նահանգները ղըրկուելիք քննիչ մարմնոյն նախագահ կարգուած է, այդ անուանումին պատասխանելով յայտարարեր է որ Անատոլի ցաւալի կացութեան իսկական պատճառներն են չքաւորութիւն ու թշուառութիւն, որով հոն երբեմն այդ կարգի մարմիններ ղրկելէն օգուտ մը առաջ չի գար։ Աւելի լաւ է այդ մարմնոյն համար ըլլալիք ծախքով նահանգի մը ճամբաները լայն շինել։

—Հեռագրական ու Թղթատարական վերատեսուչ Կալիփ պէյ, կարգ մը անձերու անպատշաճ արարքներէն ձանձրանալով, հրաժարական տուաւ, բայց չընդունուեցաւ։ Նոյն վերատեսչութեան պաշտօնեաները իմանալով այդ հրաժարականին լուրը, Բ. Դուռը գացին և խնդրեցին չընդունիլ այդ հրաժարականը։

—Կուսակալները երբ նահանգին մէջ քննական պտոյտ կատարեն, օրական՝ երեք ոսկի պիտի ստանան։

—Պետական բոլոր պաշտօնարաններուն հաշիւները ամբողջովին ելմտական նախարարութեան պիտի ենթարկուին։

—Մեծ-Եպարքոսը, անցեալ իրիկուն, Ռուսիոյ դեսպանատունը երթալով, տեսակցեցաւ դեսպան Պ. Զինովիեվի հետ։

—Պարթինէն կը հեռագրեն թէ տեղւոյն կառավարական պաշտօնարանին առջեւ հազարաւոր անձեր հաւաքուելով, Կրետէի մասին ցոյցեր ըրեր են։ Այդ առթիւ հեռագիր մը ուղղեր են Երեսփ. Ժողովի ատենապետին։

—Հելլենական դեսպանը, չաբաթ օրը, Բ. Դուռը երթալով, ծանոյց Մեծ-Եպարքոսին թէ Իզմիրի ու Սելանիկի մէջ հելլենական ապրանքներուն դէմ պոյքոթաժ կը կատարուի, Կրետէի խնդրոյն առթիւ։ Ներքին գործոց նախարարը յայտարարեց Իգտամի մէկ խմբագրին թէ պոյքոթաժի այդ լուրը անհիմն է։

—Սէօքէէն կը հեռագրեն Ցունաց Պատրիարքարանին թէ Միութեան և Յառաջդիմութեան Օսմ. Քոմիթէն տեղւոյն վարժարանին ուսուցիչը պաշտօնանկ ըրեր է, առանց մետրապոլիտին գիտութեանը։ Մետրապոլիտին փոխանորդը բանտարկեր են։ Այդ առթիւ բողոքողները ծեծեր ու խոշտանգեր են։ Այդ հեռագրին մէկ օրինակը ղրկուեցաւ դատական նախարարութեան և Օսմ. Քոմիթէին։ Նէօլոգոս այդ առթիւ կ'ըսէ.— «Կ'երեւայ որ այս երկրին մէջ բուն իսկ կառավարութիւնը Քոմիթէին ձեռքը ըլլալով, կառավարութիւնը նշանակութիւն չունի։»

—Կեդրոնական բանտին մէջ, անցեալ գիշեր, հինգ չարագործներ ծանրապէս վիրաւորուեցան։ Թէբրիքճի Համտի, տասնհինգ տարուան դատապարտուած, Պաշը Պէօյիւք Էմին՝ տասը տարուան, Ֆայիգ ու Հագգը՝ երեքական տարուան և Մէթհատ՝ մէկ տարուան և ուրիշներ հինգ զրուշնոց մուճակի մը համար կռուեցան։ Դանակով և դաշոյնով իրարու վրայ յարձակեցան ու զիրար վիրաւորեցին։ Բանտին տնօրէնը իմանալով իսկոյն զինուորներ ու ոստիկան-զինուորներ բերել տուաւ, որոնք յաջողեցան անդորրութիւնը վերահաստատել։ Վիրաւորները հիւանդանոց տարուեցան. իսկ միւսներուն նկատմամբ հարկ եղածը ի գործ դրուեցաւ։

—Սէրեզէցիի մէջ բաց նամակ մը ուղղուած է Երեսփ. Ժողովին ատենապետ Ահմէտ Րիզա պէյի, որուն, ինչպէս ծանուցուեցաւ, օրինական 200 ոսկիի թոշակէն զատ, միանգամայն հարիւր ոսկի և տան վարձքի համար ալ առանձին գումար մը յատկացուած է։ Այդ նամակը կը հրաւիրէ Ահմէտ Րիզա պէյը, որ իր վեհանձնութեամբը և երկրին նիւթական անմխիթար կացութեանը տեղեակ ըլլալով, մերժէ յաւելուածական գումարը, որ շնորհի մը նմանութիւնը ունի։

—Կը հաստատուի այն լուրը թէ Ծովակալութեան վերաքննութիւնները հրապարակաւ պիտի կատարուին։

—Ալպանացի երեսփոխանները պահանջեցին նախարարապետէն որ Յունաստան այս տարի իսկ վճարէ Թուրքահելլենական պատերազմէն մնացած 40,000 ոսկին։

—Պէյրութի մէջ Աւստրո-Իտալական Առեւտրական Ընկերութեան կեդրոնատեղիին ճակատը զետեղուած արծուանշանը ամբոխին կողմէ վար առնուելով ջախջախուեցաւ, միեւնոյն ատեն Աւստրիոյ հասցէին ուղղուելով նախատալից բացագանչութիւններ։ Աւստրիոյ դեսպան Բալլավիչինի մարքիզը ծանուցագրով մը գոհացում պահանջեց Բ. Դուռնէն։

—Պատերազմական և ծովային նախարարութիւնները իրենց նմանագրերը պատրաստելու վրայ են։ Ծովային նախարարութեան նմանագիրը 600,000 օսմ. ոսկիէն պիտի բարձրանայ, երեք միլիոնի։

—Սէլանիկէն կը հեռագրեն թէ հոն հասած են 30,000 հրացաններ յատկացուելու համար ալպանիացի կամաւորներուն։ Կ'ըսուի նաեւ թէ պատերազմական նախարարութիւնը Ալպանիացիներու յատկացուելու համար պատրաստել տուած է 80 հազար հրացան, 13 հազար սնտուկ ռազմամթերք և 400 կառք։

—Սէրէզի հելլենական հիւպատոս Պ. Սաքելլարիս վերստին սկսաւ հետապնդել պուլկար տարրը։ Այդ հիւպատոսը գիշեր և ցերեկ գիւղէ գիւղ կը պտտի՝ տեղական յոյն քօմիթէներու հրահանգներ հաղորդելու համար։ Տեղական իշխանութիւնը, սարսափի մատնուած պուլկար ժողովուրդին գանգատներուն հետեւանքով՝ վերջապէս տեղի տուաւ և յիշեցուց հիւպատոսին թէ արգիլուած է իրեն այդ կերպ պտոյտներ ընել գիւղերուն մէջ։ Այս պահուս՝ Պ. Սաքելլարիս, ինչպէս նաեւ Քավալայի և Պիթոլիայի հելլէն հիւպատոսները հաւաքուած են Սելանիկ։

ԿԱՐՄԻՐ ԱԽՈՐ ընկերութիւնը կը հայթայթէ քաղաքիս 75է աւելի վաճառատուներէ.

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐ—ԿԱՀ-ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ

Եւ ամեն տեսակ ապրանքներ

ԱՊԱՌԻԿ

ՏԵՆ 24 ամիս պայմանաժամով

ԾԱՆՕԹ.—Գարթ-բօսթալով և կամ ոև է ուրիշ միջոցաւ եղած խնդրանքի վրայ, մասնաւոր պաշտօնեաներ կը ղըրկուին ամէն տեսակ տեղեկութիւններ տալու և գործառնութիւններ կատարելու համար։ 30—25

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐԸ

Պօղոս փաշա Նուպար, խորապէս զգածուած այն սրտաճմլիկ տեղեկութիւններէն զորս Եւրոպայէն հազիւ վերադարձած՝ ստացած է Հայաստանի կարօտեալներու ամենախեղճ վիճակին վրայ, որոշած է Եգիպտոսի մէջ մեծ հանգանակութեան մը ձեռնարկել՝ մեր թշուառ եղբայրներուն անմիջական օգնութիւն հասցնելու համար։ Ն. Վսեմութիւնը, իբրեւ Նախագահ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան, իր հովանաւորութեան տակ պիտի առնէ հանգանակիչ Յանձնախումբը, զոր ընտրելու ինչպէս և հանգանակութեան ձեւը որոշելու նպատակաւ՝ խորհրդակցութեան հրաւիրած էր քանի մը ազգային ժողովականներ և ոչ-պաշտօնական ծանօթ անձնաւորութիւններ։

Անցեալ կիրակի առտու, Պուլաքի Առաջնորդարանի սրահին մէջ մասնակի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ՝ Պօղոս փաշա Նուպարի առաջարկին վրայ. կը նախագահէր Առաջնորդ Տ. Մկրտիչ Ծ. վրդ. Աղաւնունի։ Ներկայ էին Պօղոս փաշա Նուպար, Առաքել պէյ Նուպար, Կ. Շէքիւլեան պէյ, Տիարք՝ Կրէկուար տ'Էլի, Ս. Դաւիթեան, Ս. Անդրանիկեան, Տքթ. Բէյլէրեան, Վ. Մալէզեան և ուրիշներ։ Հայաստանի կարօտեալներուն թշուառ վիճակին վրայ տեսութիւններ և անմիջական օգնութիւն մը հասցնելու միջոցներուն վրայ խորհրդակցութիւններէ վերջ՝ Հանգանակիչ Յանձնախումբ մը կազմուեցաւ՝ որուն անդամներն են՝ Պօղոս փաշա Նուպար՝ նախագահ, Կրէկուար տ'Էլի՝ փոխ-նախագահ, Ա. պէյ Նուպար՝ գանձապետ, Մ. Անդրանիկեան, Ս. Դաւիթեան, Հ. Ինճէեան, Մ. Ղազարոսեան, Վ. Մալէզեան, Տօքթ. Շամլեան, Կ. պէյ Շէքիւլեան, Սօսօյեան, Ն. Բէժմէճեան և Տօքթ. Բէյլէրեան։ Նոյն Յանձնախումբը երեք ճիւղի բաժնուած է. մին՝ ազգայիններու, երկրորդը՝ օսմանցիներուն և երրորդը՝ օտարազգի շրջանակի մէջ պիտի ձեռնարկէ հանգանակութեան, իւրաքանչիւրը՝ աջակցութեամբ օժանդակ մարմիններու, որոնց պիտի մասնակցին նաեւ օտարներ։ Յանձնախումբը ընդհանուր կոչ մը պիտի ընէ Եգիպտոսի մարդասէրներուն՝ բացատրելով հին ռէժիմէն հարստահարուած և յետոյ թշուառութեան մատնուած հայերու ամենախեղճ վիճակը։ Հանգանակութիւնը պիտի կատարուի Հ. Բ. Ը. Միութեան նախաձեռնութեամբ և Պօղոս փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ։ Պօղոս փաշա 500 ոսկի արձանագրուած է ի նպաստ Հայաստանի կարօտեալներուն։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը երէկ իր հետ ունենալով գործակատար Գամէր էֆ. Շիրինեանը, Գուրպան Պայրամի տօնին առթիւ, կայս. պալատ գնաց և շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ։ Ն. Ամենապատուութիւնը այցելեց նաեւ վարչապետին և դատական ու ներքին գործոց նախարարներուն։ Այսօր կ'այցելէ միւս նախարարներուն։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Խտիվը, անցեալ երկուշաբթի օր իր ներկայութեանը ընդուներ է Տիար Հայկազն Պէկեան, Հալէպի Երկրագործական վարժարանին տնօրէնը, որ, ինչպէս գրած էինք, այս միջոցին Աղեքսանդրիա կը գտնուի, տեղւոյն ազգային կեանքը և մասնաւորապէս երկրին հողագործական գրութիւնները ուսումնասիրելու համար։ Ն. Բարձրութիւնը շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրած է Պէկեան էֆ.ի։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Խորհուրդը գումարուեցաւ և ի մէջ այլոց հետեւեալ որոշումները տուաւ.—Ա. Գաղթականաց Նախորդ Յանձնաժողովը հաշուոց քննութիւնը Քաղաքական Ժողովոյ կողմէ Տնտեսական Խորհրդոյ յանձնուած էր։ Խորհուրդը հարկ դատելով՝ թէ՛ նոյն Յանձնաժողովոյ և թէ Փոխանորդարանի միջոցաւ եղած բոլոր բաշխմանց ստորագրելիքը ճշդող թղթերն ու տոմարներն ունենալ իր տրամադրութեան ներքեւ, որոշեց յանձնարարել որոնց որ անկ է տրամադրել զանոնք, հաշուոց կանոնական քննութեան ձեռնարկուելու համար։ Բ. Վանայ Արտամէտ գիւղի ազգ. վարժարանի Պոլսոյ կալուածոց խնդիրը քննելով, յետնեալ վարձքերու հաշւոյն 600 ղրշ.ի գանձումը կատարեց և որոշեց անմիջապէս ղրկել Աղթամարայ կաթողիկոսական տեղապահին, Արտամէտի վարժարանաց պէտքերուն յատկացնելու համար։ Գ. Թօփ-Գաբուի եկեղեցւոյն Պէզճեան Ցաւութիւն և Ծնունդ ամիրաններու կտակով սահմանեալ կտակարժէնի խնդիրը վերջնապէս քննեց Ս. Պատրիարքին յանձնարարութեամբ, հաստատելով իր նախորդին կողմէ այս խնդրոյն նկատմամբ եղած կարգադրութիւնը և բստ այնմ եզրակացուց իր տեսութիւնները ու որոշեց յանձնել Ս. Պատրիարք Հօր, գործադրութեան համար։ Դ. Ասոնցմէ զատ Խորհուրդը զբաղեցաւ Ռումէլի Հիսարի Արարատեան Ընկերութեան, Խասգիւղի և Նարլը Գաբուի Թաղ. Խորհուրդներու կողմէ ներկայացուած կալուածական, դրամական և հաշուական խնդրոց տնօրինութեամբ։ Խորհուրդը թէեւ որոշած էր Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ իր նիստերը դադրեցնել, բայց իր սեղանին վրայ կարեւոր խնդիրներ գտնուելուն պատճառաւ, որոշեց եկող չաբթի օր բացառիկ նիստ գումարել։

ԱԿՆԱՅ ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒՆ Ի ՆՊԱՍՏ.— Երէկ Բերա Բրթի Շանի ձմեռնային թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ ներկայացում մը ի նպաստ Ակնայ աղքատներուն։ Թատրոնը ամբողջ իր օթեակներով, բարքէթով և բարտէրով լեցուն էր, թատերական մասնախումբին ջանքերուն շը-

Նորհիւ: Կովկասահայ խումբը ներկայացուց Շիրվանզատէի յուզիչ ու հոգեբանական մէկ փիէսը՝ «Եւգինէ»ն, որ եթէ ոչ «Պատուի համար»ին չափ, բայց դարձեալ ոչ նուազ յաջող կտոր մըն է և կրնայ բաղդատութեան դրուիլ ո և է եւրոպական յաջող թատերագրի հեղինակութեան հետ: Տիկ. Արմէնեան միշտ միեւնոյն յաջող, միշտ միեւնոյն կարող դերասանուհին էր երէկի «Եւգինէ» դերին մէջ ալ. Նոյն յաջողութիւնը ունեցան նաեւ Պ. Պ. Աբէլեան ու Արմէնեան: Կարգադիր մասնախումբը յատուկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց Տիկ. Արմէնեանի: Բաւական կարեւոր հասոյթ մը գոյացաւ թէ՛ ներկայացումէն և թէ վուրսը դրուած ծաղկեփունջերու սնակէն:

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ տարեկան քարիւղը Պ. Մանթաշօֆ կուտայ ամէն տարի՝ Գրիգոր էֆ. Կիւմիւշկէրտանի ձեռքով. այս անգամ Հոգաբարձութեան խնդրանքին վրայ Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ դիմում եղաւ Պ. Մանթաշօֆի որպէս զի այդ կարեւոր նպաստը աւելցնէ, քանի որ երեք նոր յարկեր աւելնալուն՝ Հիւանդանոցի քարիւղի սպառումը շատցած է:

ՆՊԱՍՏԻՑ Ցանձնաժողովը գումարուեցաւ և հետեւեալ որոշումները տուաւ: Ա. Ցանձնաժողովը Ուսումն. Խորհրդոյ հետ խառն նիստ գումարելով, Նկատողութեան առաւ Կեդրոնական, Պետական և ուրիշ վարժարաններ յաճախող կարօտ աշակերտաց պաշտպանութեան, երթեւեկի և դպրոցական պէտքերու խնդիրը և որոշեց անոնց ուսումնական վիճակին քննութիւնը թողուլ Ուսումն. Խորհրդոյ, իսկ նիւթական խնդիրը՝ Ցանձնաժողովը իրեն վերապահեց, ըստ այնմ վերջնական տնօրինութիւն մը ընելու համար: Բ. Ամերիկայի «Ուէսթմպրքըն» քաղաքի որբախնամ Ընկերութիւնը փափաք յայտնած էր քանի մը որբեր խնամել: Ցանձնաժողովը գոհունակութիւն յայտնեց ընկերութեան, իր այս օրինակելի պաշտպանութեան համար, և որոշեց առաջարկել քանի մը Սասունցի որբեր, Մշոյ որբանոցին մէջ պաշտպանելու համար: Գ. Պօյաճըգիւղի Թաղ. Խորհուրդը տեղւոյն մէջ Հանգանակիչ Մասնախմբի կազմութիւնը տեղեկագրած էր. Ցանձնաժողովը վաւերացուց: Դ. Եգիպտոսի Բարեգործական Միութիւնը գրով մը կարօտ գաւառներու վրայ տեղեկութիւն ուզած էր, ըստ այնմ նպաստ ղրկելու համար: Ցանձնաժողովը որոշեց շնորհակալութիւն յայտնել այս ձեռնտուութեան համար և խնդրեց նպաստները հասցնել Սասուն, Վան, Զէյթուն, Հաճըն, Տիվրիկ, Ակն, Սեբաստիա, Զմկածագ, Թամարզա, Կարնոյ Դերջան և Խընուս գիւղերը ու Պայազիտ:

ԱՐՄԱՇՈՒ Դպրեվանքին հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են. — Մէկ օրինակ Լեւոն Ե. Աւետիսեանի Տէր և Տնօրէն [illegible]

[illegible]

միայլ ու հոն կարեւոր քաջալերութիւններ ընդունելէ վերջ, բացարձակապէս քրիստոնեայ ըլլալնին խոստովաներ և և որ աւելի է, վարչական ժողովոյ մէջ «Եթէ քրիստոնեայ էիք, ինչո՞ւ ուրեմն 11 ամիսէ ի վեր իսլամ ենք ըսած էք» միամիտ հարցումի մը «Տէր կուսակալ, ի՞նչ կրնայինք ընել քանի որ սուրով և հրացէնով կը սպառնային մեզ» պատասխանը տուեր են: Աղջիկները դեռ հոս են, անոնց և քահանային համար հանգանակութեան ձեռնարկուած է:

—Օսմ. Քօմիդէի անդամ Հասան Րիզա պէյ, շուրջ մէկ ամիս առաջ, Հիւսնիմանսուր և ապա Պէհէսնի մեկնած էր քարոզելու և ժողովուրդը համերաշխութեամբ ապրելու յորդորելու համար: Թէ՛ երկու գաւառներու տեղակալներէ և թէ՛ իրմէ եկած հեռագիրներուն նայելով, կատարեալ յաջողութիւն ունեցած էր: Րիզա պէյ, ձեռք բերած յաջողութիւններէն (եթէ կարելի է իրական յաջողութիւն ձեռք բերել առանց յանցաւորները պատժելու) բոլորովին գոհ, ուրախ սրտով անցեալ շաբաթ ճամբայ ելած էր հոս գալու համար: Ճամբան, Թուտ գիւղին մօտ, Գարանլըգ Տէրէյի մէջ, հրացէն մը կը պարպուի հեռուէն, ու Րիզա պէյ, ձախ սրունքէն վիրաւորուելով, զգայազիրկ մօտակայ գիւղ մը ու ապա Ուրֆա կը փոխադրուի: Րիզա պէյ Արզայէն տեղւոյս կառավարչին ու կուսակալին տուած հեռագիրներուն մէջ կ'ուրանար հրացէնով վիրաւորուած ըլլալը: Սակայն Տօքթ. Քէչիլեան, որ տեղւոյս Օսմ. Քօմիդէին կողմէ ղրկուած էր զայն դարմանելու համար, վէրքը քննելով կապարի արդիւնք ըլլալը հաստատած ու իրեն ալ խոստովանիլ տուած է: Հասան Րիզա պէյ հոս է հիմա ու խնամով կը դարմանուի յիշեալ տօքթօրէն: Կ'ըսուի թէ այս սպանման փորձը արդիւնք է թելադրութիւններուն Հիւսնիւ Մանսուրցի Շէյխօյի—որ անցեալները Հիւսնիւ Մանսուրը սոսկալի կոտորածի մը թատր ընել կը սպառնար—և Պէհէսնիի պէյերուն, մասնաւորապէս վատ Ապիտինին, որոնցմէ Րիզա պէյ ետ առած ու իրենց տէրերուն յանձնած էր անոնց բռնի գրաւած հողերը և որոնց գործին բնաւ չէր գար բռնապետութեան անկումը:

Հասան Րիզա պէյ թագուն նպատակով մը չուզեր որ այս միջադէպի մասին հարցումներ ուղղուին իրեն ու կը յայտարարէ թէ վէրքը ձիուն զարնելէն յառաջ եկած է:

Աղջիկներու խնդիրը և այս միջադէպը կը բաւեն ապացուցանելու մինչեւ հիմա հայ լրագրութեան հրատարակած այն տեղեկութիւնները զորս Թուրք մամուլը Դաշնակցականներու յերիւրանքը եւեթ կը նկատէ և զոր կը հերքէն գաւառային կառավարութիւնները: Մեր գաղափա- [illegible]

[illegible]

խապառ ձանձրացած տիրող ցաւալի կացութենէն ու մղուած իրենց ու իրենց զաւակներուն ստամոքսի պահանջներէն, դուրս թափելով հաւաքուեցան ցորենի վաճառատեղին: Ասոնց ընկերանալով նաեւ 1000էն աւելի այր մարդիկ ցոյցեր ըրին Թաղապետութեան առջեւ: Այս միջոցին թալանուեցաւ 2-3000 գրիւ ցորեն ու գարի և խանութներէն ալ մէկ քանի կտոր ուրիշ բաներ: Թուրք և քրիստոնեայ խանութպաններ անմիջապէս իրենց խանութներուն փականքն իջեցնելով, մաս մըն ալ նոյն իսկ բաց թողլով խանութնին՝ տուն փախան: Հայերը շատ վախցան Թուրք և հայ ընդհարումի մը հաւանականութենէն:

Ոստիկան և ոստիկան զինուորները, որոնց վրայ աւելնալով նաև զինուորութիւնը, երկու ժամէն հազիւ կրցան ցրուել ամբոխը: Թաղապետութիւնը մունետիկներու միջոցաւ յայտարարեց թէ յետ այսու 13 ղրշ.էն աւելի ցորեն չի պիտի ծախուի: Հիմա հանդարտութիւնը կը տիրէ: Օսմ. Գօմիդէի անդամին, այս առթիւ ալ, ցոյց տուած անձնուիրութիւնը գովեստի և շնորհակալութեան արժանի է:

Երկրագործական Պանքայի Տնօրէնութեան կողմէ հարցում եղած էր թէ երկրագործները ո՞րչափ սերմնցուի պէտք ունին: Նորակազմ վաճառականական սենեակը, որու կը նախագահէ քաղաքիս երեւելիներէն նախորդ թաղապետութեան նախագահ Հաշիմ պէյ, որուն համար շատ ցորեն ունի կ'ըսուի, առանց քննութիւն կատարելու, ի բացակայութեան անդամներու մեծ մասին, կը պատասխանէ թէ երկրագործներուն 100ին 80ը ցանած է արդէն իր սերմն. Մնացած 20ին 10ն ալ ի վիճակի է գարնան ցանելու: Հետեւաբար հազիւ 100էն 10ը պէտք ունի սերմնցուի. մինչդեռ իրողիի աղբիւրներէ կ'իմանանք որ 100էն հազիւ 50ը ցանած է:

ՄԱԼԱԹԻԱՅԻՆ

Ց. Դ. Երէկուընէ ի վեր կառավարիչ վսեմ. Նէվզատ պէյի նախագահութեան տակ, թաղապետութեան շրջանակին մէջ, ի ներկայութեան Օսմ. Գօմիդէի անդամին, խառն ժողով գումարուելով, արմտեաց գինը նուազեցնելու միջոցներուն վրայ կը խորհուի: Տրուած հեռագրի մը ի պատասխան պատերազմական Նախարարութիւնը կ'իմացնէ ժողովին թէ օրական 300 գրիւ ցորեն ծախելու համար հրահանգ տրուած է Սուլթան Սույի ագարակի տնօրինութեան: Նոյն

* *
*

ՊԱՔԸՐԴ, 11 Դեկտ.

Իգտամի 5225 թիւին մէջ Բաբերդէն անստորագիր նամակ մը հրատարակուած էր իբր թէ Աւետիսէի թղթակցին ասկէ առաջ գրածները հերքելու համար, բայց փոխանակ որոշ կէտեր, սուտեր ցոյց տալու և փաստերի հերքելու, կարգ մը անիմաստ և անտրամաբանական բառեր շարած էր քովէ քով և թղթակցին անձով զբաղած էր: Մենք այդ մասին հարկ եղած պատասխանը ղրկած ըլլալով Իգտամի և սպասելով հանդերձ անոր հրատարակութեան, հոս սա չափ միայն կը բաւականանանք ըսել թէ՝ ո՛չ այնպիսի անձնական յարձակումներ և ո՛չ ալ Հայ և Թուրք մէկ քանի յետադիմականներու (մէջն ըլլալով նաև Պարգեւ վրդ.) սպառնալից փորձերը պիտի չկրնան արգիլել մեզի ճշմարտութիւնները գրելէ և իրողութեանց օրը օրին արձագանգ ըլլալէ:

*** Կեղծմաչկը և ուրիշ հիւանդութիւններ բաւական զոհեր տալէն աչուէնէն ի վեր բայց այլ եւս մեղմանալու վրայ է առաջինը: Թաղապետական բժիշկ չկայ Բաբերդի պէս 5000 տնուոր քաղքի մը մէջ, հակառակ թաղապետութեան բաւարար միջոցներ ունենալուն: Եթէ երկու յարգելի զինուորական բժիշկներ ալ չըլլային, ճշմարտապէս յուսահատական պիտի ըլլար մեր վիճակը: Պոլսոյ բժիշկներէն ո՛և է մէկը եթէ բարեհաճէր Բաբերդի մէջ հաստատուել լաւերն պիտի կրնար գոհանալ նիւթապէս, բարոյական վարձատրութիւնն ալ մէկտեղ: Այսպէս նաեւ ո՛և է դեղագործ որ հաճէր հոս դեղարան մը բանալ:

*** Օգոստոս 15էն մինչեւ այսօր ուսուցիչ բերելով ու ճամբելով կզբաղին Մեսրոպեան վարժարանի վարիչները (Թաղ. Խորհուրդ և քաղ. ժողով) և Պարգեւ վրդ: Նախ շատ մը տեղերու հետ բանակցեցան որոնց հեռագրական ծախքերը վրայ գացին: Ետքը Երզնկայի ուսուցչի մը հետ (Նշան Ոսկերչեան) պայմանաւորեցան, մարդը պատրաստուեցաւ գալու, վերջին պահուն «ո՛չ կամիմք» ըսուեցաւ հեռագրով: Պ. Խորէն Ստեփանեան իբր երաժիշտ բերուեցաւ դարձեալ Երզնկայէն և Նոյեմբերի մէջ ճամբուեցաւ, ասոր վրայ Ուսումն. նորակազմ խորհուրդը խմբովին բողոքեց և հրաժարեցաւ: Այցելու ուսուցչի մը հետ նոյն օրինակով վարուեցան: Քաղ. ժողովի մէկ անդամին դրդմամբ 5-10 ստորագրութիւնով բողոքագիր մը կուղղուի նոյն ժողովին, մէկ ուրիշ ուսուցչի մը՝ Յովհ. Շիշէեանի դէմ որպէս զի ան ալ ճամբուի, բայց իբրեւ արմաշական կը պաշտպանուի վարդապետէն և ի փոխարէնութիւն վարժապետին ուրիշ ուսուցչի մը դէմ դաւ մը լարել կը տրուի: Զսայելով ասոնց Պոլիսէն դըրալաճառ Իսկիեանի միջոցով ուսուցիչ մը (Վահան Գոքմանեան) բերել կը տրուի և տեսուչ կը կարգուի վարժարանին, որուն դէմ ալ, քանի օր չանցած, աշակերտները կը դանգատին, կը բողոքեն թէ՝ բան չգիտեր, թէ խօստումը՝ խօս-.ում, տխար-ը՝ տեար, տոմար-ը՝ սոմար, կը գրէ և «մի քիչ ինչ դրամի» պէս անհասկնալի նախադասութիւններ կը գործածէ, թէ՝ տոմարակալութեան մէջ օր հաշիւը չտուած կրկնատոմարին կ'անցնի, թէ ամբողջ դասարանի մը աշակերտներուն իբր չատախօսութիւն կը յանձնարարէ բոլորը մէկտեղ մէկ տոմարակալ մը գրել, թէ աշխարհագրութեան մէջ սխալներ կ'ընէ են. են., և այս ամէնուն հետ մէկտեղ երեք ուսուցչի ամսաթոշակը (600 ղշ.) կը ստանայ: Այլ սակայն բողոք ու դանգատ օգուտ չեն ըներ, զի Պարգեւ վրդ. իբրեւ բարեկամ Իսկիեանի, իբրեւ իր կողմէ բերել տրուած ուսուցիչ ո՛վ գիտէ ինչ մանուածապատ հնարքներով և էնթրիկներով կը պաշտպանէ զայն, սպառնալով վտարել բողոքող աշակերտները: Չենք գիտեր թէ ո՞ր օրերուն մէջ կ'ապրինք, թէ վարդապետը ինքզինք Արմաշի՞ մէջ կը կարծէ:

Մեսր. վարժարանի այս տարուան տխուր և անկեալ վիճակին ուղղակի պատասխանատուն արդէն այս բարեձաղիկ վարդապետը եղած է ինչպէս գիտենք մօտէն, բայց աւելի մեծ պատասխանատուութիւնը կեդրոնական վարչութեանն է որ ասանկ 20—25 տարեկան անփորձները վարդապետ չինելէ վերջ գաւառները հանած է ժողովուրդը հովուելու! և կառավարելու!: Մենք ուրիշ առթիւ պիտի խօսինք այս մարդուն բուն իսկ կրօն. գեղծումներուն ալ վրայ:

*** Արտասահմանէն եկած արմտիքի մաքսին ջնջումով Ռուսաստանէն մեծաքանակ ալիւր ներածուած է Կարին, որուն արդիւնքով Բաբերդի մէջ կոտրեցաւ արմտիքի գինը: Հացին օխան ալ տասը փարայ զեղչուեցաւ: Գայմագամ Շէվքիդ էֆ.ի գովելի նախաձեռնութեամբ հանգանակութիւն կատարուած է հարուստներէ որ պիտի բաշխուի աղքատներու որոնց թիւը այնքան մեծ է դժբախտաբար:

Թղթակից

ՀՐԱՒԷՐ

Կը հրաւիրուին Օսմ. Համալսարանին զանազան ճիւղերու ուսանողները ներկայ գտնուիլ յառաջիկայ չորեքշաբթի օրը, կէս օրէ վերջ ժամը 8½ին, Կեդր. Վարժարանի սրահը, ուր Ուսանողական Միութիւններու կարեւորութիւնը չեչտող բանախօսութիւն մը պիտի արտասանէ՝ Տիար Սիմոն Զաւարեան:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Պատրիարքարանի

Ազգ. Երեսփ. Ժողովոյ Ելմտական Մասնախումբը հրաւէր կը կարդայ հայ տպարանապետներուն՝ յառաջիկայ չորեքշաբթի (24 դեկտ.) ժամը 6ին (Ք. Թ.) ներկայ գտնուիլ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, Ազգ. Ժողովոյ ատենագրութեանց տպագրութեան և յարակից գործերու համար կատարուելիք նուազուրդին մասնակցելու: Նոյն օրը ժամը 5ին, միեւնոյն Խորհրդարանը կը հրաւիրուին նաև այն կահագործները (Թափիսիէ) որոնք կը փափաքին ստանձնել Ազգ. Ժողովոյ սրահին կահաւորման գործը, որուն համար մասնաւորապէս պէտք կայ 100 թիկնաթոռի, 16 սպառահանի վարագոյրներու և ուրիշ առարկաներու: Այս կահաւորումն ևս պիտի կատարուի նուազուրդով:

Ազգ. Երեսփ. Ժողովոյ
Ելմտական Մասնախումբի

Ատենադպիր — Ատենապետ
Դ. Ե. ՋՊԼԱՔԵԱՆ — Ա. Յ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱԶԱՐ ԲԵՐԱՅԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ հայաբնակ գաւառներու
կարօտեալներուն

Ոսկերիչ Գալօ 1 արծաթ գաւաթ, Հերճայի 1 ատրճանակ Թ. 7: Կ. Մ. Խէրպէկեան 1 ծրար ամերիքան:

Դրամական նուէրներ

Տիրան Կիւմիւշկէրտան 10 ֆր., Գրիգոր Կիւմիւշկէրտան 108 դհ., Գ. Խ. Իվրէնեան 108, Նազարէթ Տ. Վարդերեան 54, Գէորգ Մուրատեան 120, Բանաթիկեան 120, Յակոբ Մանուէլ 20, Տիլսիզեան Նազըճեան 60, Սեպուհ Տէմիրճեան 95, Գէորգ Խարբուրդլեան 54, Արմենակ Մ. Մանուկեան 54 դհ.:

(Շարունակելի)

ՊՈԼՍՈՅ ԲԵՄԸ

ԱԲԷԼԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

Այս գիշեր Վարիէթէ թատրոնին մէջ ի պատիւ Պ. Արմէնեանի պիտի ներկայացուին.

1. Քրեմոնայի ջութակագործը՝ Դրամ 1 արար:
2. Ապահարզանի անակնկալները՝ Կատակերգութիւն 3 արար:
3. Դարբիններու գործադուլը՝ Ֆրանսերէն լեզուաւ պիտի արտասանէ Պ. ԱՐՄԷՆԵԱՆ:

* *

MELI-MILO ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վաղը գիշեր, 23 դեկտ., Բերա, Բըթի Շանի թատրոնը մեծ աղապ ճաղապ ներկայացում մը պիտի տրուի ի պատիւ (ո՛չ ի նպաստ) Երուանդ Թօլայեանի քասակին, զոր աւելորդ է ներկայացնել: Ցայտագիրը պիտի ըլլայ գրական, քաղաքական, թատերական, երաժշտական: Ահա բրօկրամը որ կը տեսակին մէջ մէկ հատիկ է. 1. Եավուզ Սուլթան Սելիմի ճառը, արտասանուած մարմնամարզի ուսուցիչ Ֆայիգ պէյի կողմէ, 2. Նեսրէն, ողբերգութիւն 2 տեսիլ, Համիտ պէյի կողմէ: 3. Խորոսիկ, հայկական գեղջկերգ, Աստղիկ Պէնլեանի և Օր. Րօզալիի կողմէ: 4. Օր. տը Կերինի, ծանօթ երգչուհի: 5. Մահապարտի մը տառապանքը, մենախօսութիւն Յովսէփ Էքսէրճի պէյի կողմէ: 6. Կիւլնիհալ, Գ. վարագոյր: 7. Ինչպէս եղաւ, Գ. վարագոյր: 8. Էշէքտին ոտքի կ'երթայ, Բ. վարագոյր: 9. Փոքրիկ մը, Հայերէն լեզուով կատակախաղ Տիկին Քնարի և Երուանդ Թօլայեանի կողմէ:

Դաշնակը Ցարութիւն Սինանեանի կողմէ պիտի ածուի:

*** Անկասկած ենք որ վաղը գիշեր Բըթի-Շանի թատրոնը ասեղ գետեղելիք տեղ չպիտի գտնուի: Տոմսակները հիմակուց կը ծախուին թատրոնին կիշէն:

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՍԱԼՈՆԻԿ, 2 յուն. — Մէսինայէն կը հեռագրեն թէ հրդեհին առաջքը առնուած է ամէն կողմ: Անձրեւ կը տեղայ երեք օրէ ի վեր, ողողելով փողոցները: Զօրքերը կը սպաննեն սովալլուկ շուները: 3000 փախստական Մէսինա հասան: Ազատարարները կը շարունակեն իրենց դիւցազնական գործը, բայց նեխած դիակներ միայն կը հանեն փլատակներուն տակէն: Դիակներու գոլշահոտութենէն օդը ապականած է, անձրեւն ալ կը նպաստէ նեխումին: Ամէն տեսակ անասուններու դիակներ ալ կը տեսնուին:

ՄԷՍԻՆԱ. — Փլատակներուն տակ մնացած բազմաթիւ զոհեր ողջ են տակաւին: Ձայն լսուած կէտերու վրայ ազատարարները կը շարունակեն իրենց գործը: Միջոցներ ձեռք առնուած են՝ աւարառութիւնը արգիլելու համար:

ՀՌՈՄ. — Ծովուն մակընթացութիւնը քանդած է Ռէճճիոյի ու Լամմարոյի միջեւ գտնուած նաւարաններն ու մթերանոցները: Պալերմօ ալ բոլորովին աւերուած է: Ահագին ալիք մը Սան-Ճիօվաննիի կայարանին մօտ քշած է կառախումբ մը: Ուտելիք չկայ արկածեալներուն համար:

ՌԷՃՃԻՕ. — Աւերակներուն տակէն ողջ առողջ հանեցին աղջիկ մը: Զինուոր մը ազատուեցաւ, որ մինչեւ կուրծքը թաղուած էր փլատակներուն մէջ: Տղայ մըն ալ հանուեցաւ, որ չորս օր անօթի ծարաւ կրցած էր դիմանալ մէկ խորանարդ մեթր տարածութիւն ունեցող տախտակամածի մը վրայ: Թագուհին կը շարունակէ հիւանդանոցները այցելել, խնամելով և մխիթարելով վիրաւորները՝ դիւցազնական ջանքերով: Երկրաշարժի նոր ցնցում մը զգացուելով՝ խուճապ առաջ եկաւ հիւանդանոցին մէջ: Թագուհին, խիստ արիասիրտ, ուզեց արգիլել վիրաւորներու անկարգ փախուստը: Այս պատճառաւ քանի մը թեթեւ ճնշումներ ստացաւ կուրծքին վրայ: Թագաւորը այցելած է հարաւային Քալապրիոյ, Ռէճճիոյի և Բէլլարոյի կողմերը, որոնք բոլորովին կործանած են: Մէսինայի թաղապետական տոմարները այրած են: Թագաւորը Հռոմ կը դառնայ, աչքով տեսնելէ յետոյ վնասուած վայրերը և ազատարարներուն գերմարդկային ջանքերը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ. — Օրթոտոքս Արաբները Փէնէրի Յունաց Պատրիարքարանին ուղղած են խիստ ազդու բողոքներ՝ իր բռնած ընթացքին դէմ: Կը վախցուի որ խառնաշփոթութիւններ ծագին Օրթոտոքսներու ծննդեան օրը:

ՊԵԼԿՐԱՏ. — Սքուբշթինային մէջ արտաքին գործոց նախարար Պ. Միլօվանովիչ պատասխանելով եղած հարցապնդման մը, յայտարարեց թէ սերպիական դատին համար համաձայնութիւն մը կնքուած է Սերպիոյ ու Սեւ Լերան միջեւ: Նախարարը ըսելէ յետոյ թէ Պալքանեան ժողովուրդները Ռուսիոյ կը պարտին իրենց ազատութիւնը, Աւստրիոյ-Հունգարիոյ բրածը դաւն հնգնութիւն մը համարեց: Հետեւաբար պէտք է հաւասարակշռութիւնը հաստատել Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դէմ: Պ. Միլօվանովիչ յարեց թէ Սավա և Դանուբ պէտք է օրինաւոր սահմանագլուխը մնան: Ի վերջոյ Պ. Միլօվանովիչ յայտարարեց թէ Սերպիա զէն ի ձեռին պարտի Եւրոպայի ըսել թէ ի՛նչ պէտք է ընել ապրելու համար (Ծափեր):

• — Նէսխնոյի լրագիրը լաւատեղեակ աղբիւրէ կ'իմանայ թէ նոր ծրագիր մը կը պատրաստուի Պօսնա-Հէրսէքի Սերպերուն դէմ, անոնց իրաւունքները բռնաբարող:

ՓԱՐԻԶ. — Ելիզէի պալատան մէջ տարեգլխի առթիւ կատարուած ընդունելութեանց առթիւ Պ. Ֆալիէռ ընդունեց դեսպանական մարմինը: Սպանիական դեսպանը, իբր երիցագոյն անդամ, հաւաստեց թէ դիւանագիտութիւնը յաջողած է եթէ ոչ լուծել գէթ մեղմացնել 1908 տարուան մէջ առաջ եկած վտանգները: Դեսպանը Ֆրանսայի գովեստը ըրաւ, ի վեր հանելով անոր իմաստուն քաղաքականութիւնը, որ նպաստած է խնդիրներու գոհացուցիչ լուծման. Պ. Ֆալիէռ շնորհակալութիւն յայտնեց և յետոյ շնորհաւորեց դեսպանական մարմինը, խաղաղութեան գործին աջակցած ըլլալուն համար:

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Տումային մէջ քաղէթներու կուսակցութեան պետ Պ. Միլիուքով բողոքեց քաղաքական յանցաւորներու մահուամբ պատժուելուն դէմ, որոնց թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ, ինչ որ կը վիրաւորէ Ռուսերու բարոյական զգացումը և պատուաւոր դիրքը: Նոյն երեսփոխանը բանաձեւ մը առաջարկեց այդ մասին, բայց մերժուեցաւ:

ՅԱՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀՌՈՄ, 3 յուն. — Նոր ցնցումներ զգացուած են Մէսինայի մէջ: Նախարարաց Խորհուրդի նիստին մէջ որոշուած է յունուար 5ին Մէսինան ամբողջովին ծածկել կիրով, համաճարակի մը առաջքը առնելու համար: Քաղաքին կանգուն մնացած մասերը ռմբահարելով օդը պիտի հանուին:

ՄԷՍԻՆԱ. — Ֆրանսական նաւատորմիղը հոս համնելուն պէս, նաւաստիները ազատարարութեան ձեռնարկեցին հրաշալի քաջութեամբ: Թագաւորը ծովակալին այցելեց և շնորհակալութիւն յայտնեց մեծ յուզումով:

ՓԱՐԻԶ. — Իտալիոյ թագաւորը շատ յուզիչ պատասխան մը յղեց Պ. Ֆալիէռի ցաւակցական նամակին:

ԼՈՆՏՐԱ. — Պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ Անգլիա և Ռուսիա Աւստրիոյ իմաց տուած են որ պիտի ընդունին իր առաջարկները ի մասին այն նախնական քննութեան, որ պիտի կատարուի Դեսպանախորհուրդին մէջ վիճելի խնդիրներու վրայ:

—Լատարա Թագաւորը ֆրանսական դեսպանատունը ղրկեց իր մեծ արարողապետը, տարեգլխի շնորհաւորութեանց առթիւ: Այդ բանը շատ դիտուեցաւ:

ՊԵԼԿՐԱՏ. — Վերջին օրերս քանի մը թեթեւ ցնցումներ զգացուեցան Սերպիոյ արեւմտեան մասերուն մէջ:

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Յեղափոխականները կատարեալ պարտութիւն կրած են Կօտկանի մէջ: Մարակայի կառավարիչը Դաւրէժի վրայ կը քալէ:

Կարդալ Կաղանդչէքը Դ. էրես

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐՒՈՅ

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհական 1909 տարւոյ պարզ օրացոյցը հրապարակ ելած է մաքուր տպագրութեամբ և կը վաճառուի բոլոր գրավաճառաց քով:

Գինն է 1 դահեկան

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
ՀԱ ՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
1909

Համառօտ Խրիմեան և Իզմիրլեան Հայրիկներու լուսանկարներով և 72 էջ յաւելուածով 60 փարա: Ընդարձակը 13 լուսանկարներով և 392 էջ յաւելուածով $3^{1}/_{2}$ դահեկան: Պարունակութիւնը ընտիր, շահեկան և ամէն վիճակի, սեռի և հասակի անհրաժեշտ, միշտ թարմ և օգտակար: Մրցանակաւոր խնդիրներ: Պատկերներ. — Խրիմեան և Իզմիրլեան Հայրիկներ, Տեղապահ Դուրեան Սրբազան, Ստեփաննոս և Արշարունի Սրբազաններ, Վեր. Ց. Թաշճեան, Վեր. Ճէնանեան, Տօքթ. Աւետիս Երէցեան, Կեսարացի Հայ Նահատակը, Ուրֆայի Աւետ. Եկեղեցին, Միս Շաթթըք Հայ որբերու և այրիներու բարերարուհին, Բրօֆ. Հայկազեան և Վեր. Շմաւոնեան: Փութալ գնել դեռ չսպառած: Կը գտնուի միայն առաջնակարգ գրավաճառաց քով: 15—11

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

Ազդ. — Շիրքէթի Խայրիէի Վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ 25,000 թօն անգլիական հանքածուխ, Լամպթօնի ածխահանքէն ելած, յանձնառութեանց տետրակին սովորական պայմաններուն համաձայն: Առաջին բռնաւորումը պիտի ըլլայ 1909 յունուարի վերջերը և միւս բռնաւորումները՝ մէյմէկ ամիսէն: Նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ 1908 դեկտ. 13/26ին, կնքեալ պահարաններով: Անոնք որ կ'ուզեն նուազուրդին մասնակցիլ, պարտին 2000 օսմ. ոսկի աւանդ ձգել կամ Օսմ. Կայս. Պանքայի և կամ Քրէտի Լիոնէի վրայ երաշխաւորութիւն ընծայել: Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել վարչութեան: Տնօրէնութիւն
6—5

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՅՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

Ազդ. — Կ. Պոլսոյ Թրամուէյներու Ընկերութեան Վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Բաժնետէրերու Ընդհ. Ժողովը, որ այսօր տեղի ունեցաւ, որոշած է 17,617 նոր բաժնեթուղթ հրապարակ հանելու, 20 օսմ. ոսկի անուանական գնով և իւրաքանչիւրը 5 օսմ. ոսկի վճարումով: Յիշեալ 17,617 բաժնեթուղթերէն 8811ը հարիւրին հարիւր գնով դրուած են «հիմնադիրներու բաժին» ունեցող բաժնետէրերուն տրամադրութեան տակ: Մնացեալ 8806 բաժնեթուղթերը հին բաժնեթուղթի տէրերուն տրամադրութեան տակ պիտի դրուին $3.68/_{100}$ համեմատութեամբ: Այսօրուընէ սկսեալ, մէկ ամսուան պայմանաժամ տրուած է «հիմնադիրներու բաժին» ունեցողներու և բաժնետէրերու, իրենց առաջնութեան իրաւունքը արժեցնելու համար և վճարումի փոխարէն նոր բաժնեթուղթերը առնելու: Այդ պայմանաժամը անցնելէ յետոյ, առանձնաշնորհում ունեցողները պիտի կորսնցնեն և իրենց ինկած բաժնեթուղթերը ի նպաստ Ընկերութեան պիտի ծախուին: Նոր արժեթուղթերը քօնթրօլի կնիքով մը պիտի դրոշմուին: 10—3

Վարչական Խորհուրդ
Կ. Պոլիս 10/23 դեկտ. 1908

ՄԱԶԵՐՈՒ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ
Eau Avellane
ՏՕՔԹ. Բ. ԹԷՕՏՕՐԻՏԷՍ ՊԱԼԱՇ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԷ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ
Պատրաստուած
Քիմիագէտ ԼԷՈՆ ԻՐԻՆԷԻԻ կողմէ
Արծաթ շքադրամ և պատուոյ վկայական ստացած Աթէնքի 1903ի միջազգային ցուցահանդէսի միջոցին

ԱՎԷԼԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ, գլխու մազերուն, պեխերուն, մօրուքին բնական գոյնը կը վերահաստատէ ապահովաբար և ամէն երանգներով, և երիտասարդական թարմութիւն ու փայլ կը շնորհէ, մազերուն արմատը զօրացնելով և հերաթափութեան առաջքը առնելով:

ԱՎԷԼԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ մորթին վրայ բծեր չի ձգելու առաւելութիւնը ունի:

ԱՎԷԼԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ կրկին գոյնով է. շագանակագոյն և սեւ: Իւրաքանչիւր տուփի մէջ բացատրուած է գործածութեան եղանակը յատուկ հրահանգով:

ԱՎԷԼԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ կը ծախուի Բերայի մէջ Պօն Մառշէ, Ղալաթիա՝ Հիսարէնի անուշահոտութեանց վաճառատունը, Թիւնէլի մօտ, Պոլիս՝ Դասապեան և Բեազիտ պէյ դեղավաճառանոցները, Փէնտըգլը՝ Գ. Ֆօթիատիս, Պէշիքթաշ՝ Բեազիմ պէյ, ու բոլոր գլխաւոր դեղարանները, Բարիզ՝ Պ. Ա. Օթառ վարսայարդարի խանութը, Քասթիլիօն փողոց:

ՄԹԵՐԱՆՈՑ, Թէօտօր Սքավրաքի, Բերա Մեծ Պողոտայ, Թիւ 146: 25—7

Իւրաքանչիւր շիշի գին 25 դահեկան

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նեօշադէլի Դիտարանին. 1903

ՈՐՆ Է
ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՍՏ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ Ընկ.

ԶԵՆԻԹ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

Թիւ 16 — ՊԱՀՃԷ ԳԱՓՈՒ — Թիւ 16
Օսօգի-Պաշ հասցաւթեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՐՏԱ-ՔՈՅ ՄՐՑՄԱՆ
Անդամ ժիւրիի, Միլան. 1906

Մեր յարգոյ յաճախորդներուն դրականապէս ապացուցանելու համար մեր ԶԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամեն ժամացոյցներէ ունեցած բացարձակ առաւելութիւնները, վերոյիշեալ երեք յաջողութիւններէն այսինքն նրբախնամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միջին մէջ իսկ քերացող ԶԵՆԻԹ ժամացոյց մը եթէ գնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի, պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—47

La Grande Fabrique
S. Stein.

1908Ի ՋՄՐԱՆ ԵՒ ԱՇՆԱՆ
ՆՈՐՈՅԹՆԵՐԸ
ՓՆՏՐԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ եւ ՊՈԼԻՍ

ԱՆԱՏՈԼՀԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կառք. 223 ժ. վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կառք. 224 խառն Իրկ. ժ. վ.
12	մկն. Էսկի Շէհիր ժմն.	3 —
12 42	» Կէօքճէ Քըսըք մկն.	2 20
1 39	» [illegible]	1 38
2 33	» [illegible]	12 42
3 14	» Չէքիւրլէր	11 53
4 11	» Տէօյէր	11 05
4 40	» Իհսանիյէ	10 20
5 04	» Համամ	9 53
5 14	» Կազլիկէօյ համամ	9 44
5 41	ժմն. Աֆ. Գարա Հիսար մկն.	9 13
6 01	մկն. Աֆ. Գարա Հիսար ժմն.	8 53
6 41	» Պէօյիւք Չօպանլար	8 20
7 36	» Չայ	7 33
8 21	» [illegible]	6 40
8 45	[illegible]	6 15
9 16	» Աք Շէհիր	5 53
9 48	» Ազարի քէօյ	5 13
10 30	» Ջավուշճը քէօյ	4 35
11 08	» Իլկին	4 03
11 55	» Գատըն-Խանը	3 09
12 50	» Սէրայ-Ինի	2 27
1 22	» Մէյդան	[illegible]
2 22	» [illegible]	1 47
3 —	ժմն. Գոնիա	2 —
Իրիկ.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Կառք. 122 առն Առ. ժ. վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կառք. 121 խառն Իրկ. ժ. վ.
1 —	մկն. Էսկի Շէհիր ժմն.	11 —
1 44	» Աք Բունար մկն.	10 18
2 24	» Ալբիւ Քէօյ	9 46
3 4	» Պէյլիք Ախուր	8 58
4 9	» Սարիքէօյ	8 1
4 58	» Պիչէր	7 4
5 35	» Սաաքլէր	6 27
6 9	» Պէյլիք Քէօփրիւ	6
7 3	» Բօլաթլի	5 16
8 21	» Մալը Քէօյ	3 49
9 15	» Սինճան Քէօյ	2 47
10	ժմն. Էնկիւրիւ մկն.	2 —
Իրիկ.		Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառք 420 ժ. վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կառք 421 ժ. վ.
7 15	մկն. Համիտիէ ժմն.	5 03
7 33	ժմն. Ատա-Բազար մկն.	4 45

ԱԼԱՅՈՒՆՏ - ՔԷՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ — Կայարան	Կռ 322 խռ. Առ. ժ. վ.	324 խռ. Իր. ժ. վ.
[illegible] մկն.	2 35	12 45
[illegible] ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ — Կայարան	**Կռ 321 խռ. Առ. ժ. վ.**	**323 խռ. Իր. ժ. վ.**
[illegible] մկն.	2 —	12 05
[illegible] ժմն.	1 40	11 45

Հ. ՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խռ. ժ. վ.	Թ. 46 խռ. ժ. վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	Կառ. ԴԱՐՁ Թ. 41 խռ. ժ. վ.	Թ. 43 խռ. ժ. վ.
առ. 12 32	եր. 7 45	մկն Գատըքէօյ Կամուրջ ժմն.	4 44 առ.	11 55 եր.
12 52	8 05	ժմն. Հայտար Փաշա մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն. » » ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն. Բէնտիք մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն. » ժմն.	2 44	9 39
3 08	10 01	» Թուզլա մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	» Կէյպզէ »	2 02	8 55
3 05	10 48	» Տիլ Իսքէլէսի »	1 33	8 26
4 —	10 58	» Թավշանճըլ »	1 19	8 16
4 16	11 17	» Հէրէքէ »	1 08	8 08
4 37	11 39	» Եարըմճա »	12 41	7 42
4 49	11 51	» Թիւթիւն Չիֆթլիք »	12 29	7 30
4 59	12 02	» Տէրինճէ »	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն. Իզմիտ մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն. » ժմն.		6 41
6 11		» Պէօյիւք Տէրպէնտ մկն.		6 10
6 39		» Սապանճա »		5 41
7 03		» Համիտիէ »		5 25
7 44		» Կէյվէ »		4 32
8 04		» Աք Հիսար »		4 10
8 33		» Մէքէճէ »		3 45
8 57		» Լէֆքէ »		3 13
9 32		» Վէզիր Խան »		2 38
10 12		ժմն. Պիլէճիկ մկն		2 02
10 24		մկն. » ժմն.		1 50
11 32		» Գարաքէօյ մկն.		1 —
12 13		» Պօզիւք »		12 24
12 59		» Ին Էօնիւ »		11 48
1 29		» Չուքուր Հիսար »		11 16
եր. 2 07		ժմն. Էսկի Շէհիր »		10 40 առ.

Cie RUSSE
[illegible] à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Դեկտեմբեր
Եշ. 17/30 [illegible], Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում [illegible] առաւօտ ժամը 10ին.
Դշ. 17 30 Օտեսա. [illegible] ժամը 4ին
Դշ. 18/31 Իզմիր, Պիրէոս և Աղեքսանդրիա [illegible] ժամը 10ին։
Եշ. 18/31 Օտեսա. ժամը 4ին
Ուր. 19/1 [illegible] ժամը 10ին
Շբ. 20/2 Օտեսա. ժամը 10ին
Շբ. 20/2 [illegible]
32

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայլօգրի
Մեֆիս	Էմկյաթ
Բափսիս	Պուզիրիս
Թէպըր	Մօկրիս
Նարդօն	Ֆայէի
Նաւարէն	Ֆաուռ
	Թիպտ

[illegible]
Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ եւ Ընկ. Գործակալք
Ռիթիմ խան Պահչէ գաբու [illegible]
ՃԷՅՄ ՄՕՍ Ընկ.
50 29 31 [illegible]

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ՔԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ
Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէպի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 50—29 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ

Հայ մուսայից առաջին չարքին մէջ երեւամբ ընտիր տեղ մը կը գրաւէ հանրածանօթ բանաստեղ Մկրտիչ Աճէմեան իր [illegible] ամբողջական հրատարակութեամբը, այս անգամ Տէր Ներսէսեան տպարանէն սքանչելի տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած։ Բեհեզարքային փնտրին գողարիկ թեւերը հայեցի մատամբ թրթռացնող մեծանուն քերթողին այս նուագները մեզ կը յիշեցնեն անոյշ սոխակին դարնանաբեր զմայլեցուցիչ դայլայլիկները և չափազանցութեան դէմ մեղանչած չենք ըլլար երբ ըսենք թէ ամանօրի ներկայ եղանակին համար լաւագոյն կաղանդչէքն է որ կարենայ յանկացուիլ ոչ միայն ամէն գրասէրի այլ նաեւ անխտիր ամէն գրասէր Հայու համար։

Գին 12 դրուշ
Վաճառման կեդրոնատեղին է Ղալաթիա Իզմիրլի օղլու խան թիւ 7-8
ԲՈՒԶԱՆԴԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
Եւ կը գտնուի ընդհանրապէս ամեն Հայ գրավաճառաց քով։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սէֆէր 20 թուակիր Ֆէրմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նաղլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբերաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ Իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատիս Չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճատտէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Ե. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճատտէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ
իմենին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն
ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ
Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։
50—5

ՍԻՆԿԵՐ
ԿԱՐԹ. ՊԱՏՐԱՍՏԱՆ ՀԱՍՑԱՏԵՐԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները դերձակներն ու կօշկակարները լաւ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը շուրջ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։
Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։
Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուներուն մէջ։

Բերա	1. Մեծ փողոց, Գոն Մօպլէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։ 2. » » Ղալաթա Սէրայի դիմաց։
Ղալաթա	1. Սինկէր խան Թիւնէլի առջեւ։ 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս	1. Սուլթան Համամ թիւ 2։ 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար	Չարշը Պոյը, թիւ 120։

Դասերը և Նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց. թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Ֆիւզ Օղլուի տանը։ 16 50—28

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ

Ժամանակացոյց կռխմբ.երու երթեւեկ.
1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ
ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷՅԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ — Կայարան		Կռխմբ. 622 Ապր. եւ Ճմբ. Առաւ.
Գոնիա	մկն.	12 30
Գաչին խան		1 01
Չումրա		1 45
Արբք Էօրէն		2 13
Մանդասուն		2 42
Գարաման	ժմն.	3 13
Գարաման	մկն.	3 28
Սիտրօվա		3 54
Այրանճը-Տէրպէնտ		4 44
Ալաճա		5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 45
Էրէյլի	մկն.	6 05
Պուլկուրլու	իրիկուն ժմն.	6 20

ԴԱՐՁ — Կայարան		Կռխմբ. 621 Ապր. եւ Ճմբ Իրիկուն
Պուլկուրլու	մկն.	6 35
Էրէյլի	ժմն.	6 53
Էրէյլի	մկն.	8 50
Ալաճա		9 17
Այրանճը-Տէրպէնտ		10 01
Սիտրօվա		10 43
Գարաման	ժմն.	11 07
Գարաման	մկն.	11 22
Մանդասուն		11 55
Արբք Էօրէն		12 24
Չումրա		1 —
Գաչին խան		1 36
Գոնիա	իրիկուն ժմն.	2 05

50—7

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՔՈՒՓՈՆՆԵՐՈՒ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Համիտիէ ճատտէսի, 24 Քէօբրիւլիւ խան, ՊՈԼԻՍ

Ձմրան եղանակին առթիւ այս շաբթու տասը հազար քուփոն հասած են և իրենց իրական արժէքին գրեթէ կէս գինովը պիտի ծախուին

4000	2000	2000
ճոթիւմցու	բալթօ	քանթալօնցու
500	1000	500
սեւ ու կապոյտ քուփօններ	ժիլէցու	ճոթիւմ-թայեէօրներ

Գիները որոշ են և իւրաքանչիւր քուփոնի վրայ նշանակուած։ Միակ այցելութիւն մը կը բաւէ համոզուած գոյացնելու համար թէ կերպասներուն տեսակը ո՛րքան առ է և գիները ո՛րքան չափաւոր են։ Գնուած ամէն կերպաս, երբ յաճախորդին անհաճոյ թուի, 48 ժամէն ետ կ՚առնուի կամ փոխարժէքը կը վճարուի։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է ՄԻՆՉԵՒ ԺԱՄԸ 10 (Ը. Թ.)
10—10

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Նաւեր	Թոնօ	Անուներ	Թոնօ	Անուներ	Թոնօ	Անուներ	Թոնօ	Անուներ	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիւա	4311	Հիտալկօ	1581	Մարսէլլօ	3709	Սարֆօ	1119
Ալէքթ	3807	Տակինա	938	Հիմարա	3720	Միքատօ	3557	Տիրէօ	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2388	Հօրաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Աթիուգօ	2277	Տրուգօ	[illegible]	Համլէթ	595	Մոնթէլլօ		Սէյտա	[illegible]
Գառտօ	1822	Տիկոտօ	504	[illegible]	1354	[illegible]	3419	[illegible]	[illegible]
Գարատինօ	964	Էրգօ	3463	[illegible]	540	Նէգօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1542
Գրէֆօ	448	Էլտորատօ	1520	[illegible]	080	Օտրօ	4100	Թագօ	[illegible]
Գէյրօ	1371	Էգէլօ	1841	Իլէա	058	Օթէլլօ	4036	Թոլէտօ	1470
[illegible]	1887	Ֆիտօ	954	[illegible]	4307	Օրլանտօ	1555	Օրանգ	243
Գուրէօ	1244	Ֆլորենտօ	1828	[illegible]	1700	Բոլէրօ	1627	Վասգօ	1914
Գատօ	1094	Ֆրանգօնիա	142	Լէօ	1053	Բօլօ	510	Վոլօ	1989
Քիգօ	[illegible]	Ֆրանկթօրտ	4582	Լէտօ	2372	Րինալտօ	3329	[illegible]	339
[illegible]	[illegible]	Գուլլիէօ	3060	Լէսպօ	1643	Րոմանօ	1553	Զէնո	1250
[illegible]	2235	Կիպսըն	1143	Լոտէնց	3191	Րալլօ	1618	Զէրօ	1201
[illegible]	2805	Իտօ	1011	Մալթա	724	Ռէճէօ	1789	[illegible]	
[illegible]	895	Իրատօ	1893	Մարտէթա	1973	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

[illegible]
Միխատօ շոգենաւը, նաւապետ Թորր
Բասբէլլօ շոգենաւը, նաւապետ Ճօն
[illegible]
Բօլէնցօ շոգենաւը, նաւապետ Պրանթըն յուն. 6ին.
Լորէնցօ շոգենաւը, նաւապետ Կրիչար, յուն. 24ին
[illegible] ԷՆՐԻՔՕՑ
Թիւ 22—26, Քիւչիւք Միւմէթ խան. Ղալաթիա 19 50—11

Khedivial Mail Line
(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)
Շոգենաւային Ընկերութ.
Շաբաթական անխափան արագ երթեւեկ Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ
«Օսմանիէ» շոգենաւը նաւապետ Կատէրլէչ, կիրակի, 3 յունուար 1909 (Ը. [illegible]) [illegible] Աղեքսանդրիա. [illegible] 5 յուն. 1908 [illegible] ժամ 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէոս։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ
«Մէնզալէ» շոգենաւը, նաւապետ [illegible] յուն. 4ին Կ. Պոլսէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպօլը, Տարտանէլ, Միթիլէն, Իզմիր, Սաքըզ, Հռոտոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Փորթ-Սայիտ և Աղեքսանդրիա։
Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին Ղալաթիա քարափին վրայ, Մէյմէնէթ խան, [illegible]

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ